4

AD CHRISTIANISSIMVM REGEM GALLIAE.

DE CANIBVS ET VENATIONE LIBELLVS.

AVTHORE MICHAELE ANGELO BLONDO.

IN QVO OMNIA AD CANES SPEctantia, Morbi, & Medicamina continentur, Prisca, & Neoterica etiam exempla, a nemine hactenus acuratius scripta, insidiæ ferarum, & proprietates, cum quibusdam Venationibus. nostri sæculi maximorum Principum cognitu dignissimis.

Cum Auctoritate Diui Pauli. III. Max. P. atq; Illust. Senatus Venetiarum Priuilegio in Decennium.

ROMAE M. D. XLIIII.

FRANCISCO CHRISTIANISSIMO REGI GALLORVM

MICHAEL ANGELVS BLONDVS FELICITATEM.

PERMAGNI *Intereſt*, Rex *Chriſtianiſſime, quo tempore Libellus hic oblatus fuerit tuæ* Maieſtati. *Nam, ſi redditus fuerit, cum a ſollicitudine Imperij liber fueris, ſpero, quod nihil regiam* Maieſtatem *offendet.* Solent.*n.ſæpe eſſe moleſti, qui imtempeſtiue adeunt* Regem. *Quare ſi commode tempus ad te ſeruauerit adeundi, confido, & eum gratum ſore, et mefacile impetraturum locum ſeruitutis, apud* Regiam Maieſtatem. Nam *diſciplina Canum, &* V*enationis, quæ hic eſt conſcripta accuratius cæteris, admonet, & viros, & iuuenes, quo illam minime contemnant, quinimo, hortatur, ut eam iucundius amplectantur, q̃ fecerint hactenus, quia homines per venaticam diſciplinam, acriores euadunt bellatores, fiuntq; optimi venatores, magis ſtrenui* Milites*, quibus & ſeruantur* Imperia*, & propagantur. Ideo cum* V*enatio, &* Canes*, inuentio Deorum fuerit, vt inquit* Xenophon*, ad Cirum* Regem. V*iſum eſt & mihi, ꝙ nunc etiam venari, &* Canes *alere,*

ſit Regium, de quibus cum conſcripſerim Libellum, tuæ Maieſtati deſtinare curaui, quo venatico exercitio, ſaluberrime vitam ſeruare, & plurimis optimis venatoribus factis, Imperium tuum propagare poſſis. Vale.

AD FRANCISCVM CHRISTIANISS. R. GALLIAE.

M. ANGELVS BLONDVS, DE CANIBVS, ET VENATIONE.

PROHOEMIVM.

VIA NON Est *prætermittenda Cura Canum, tum custodiæ gratia, cum defensionis, et solatij, ac venationis. Ideo vt priorum annorum vota alacres, ita, nostræ etiam tempestatis oblectamenta, læti persoluere constituimus. Noua Priscis curantes addere dogmatibus, moti, seruitio Principum, & Matronarum, onus hoc suscepimus. Propterea oramus Deum, vt Rempub. Christianorum, & florentem, et incolumem, ea benignitate seruet, qua, immaculatas animas solet suscipere, & nobis faueat precamur, ut quas legimus, uel nouimus Canum proprietates præcipuas, efferre possimus, quo naturæ, primum opus egregium, demum offitium cuiusque Canis, ope Superum maximi prodere valeamus.*

De Cane.

INTER *Plurima Animalia, quæ Natura ab initio produxit, inuentus est Leo, Sus, Ceruus, Lupus,* & *Canis, cæte-*

raq; agreſtium, & ſyueſtrium animantium diuerſa genera, inter quæ nouimus Canem, tum socium hominis, cum defenſorem eſſe, quod amorem maximum erga hominem indicans nobis, & præſtantiam eius, ſuaſu naturæ, & tanis dotibus, ſtatuimus, cuncta de cane atq; ad canem ſpectantia, ac de venatione colligendo Priſca, & noua addendo ſcribere. Itaq; canis eſt animal quadrupes, latratu percutiens aera, & iuxta prouinciarum diuerſitatem, diuerſus eſt & canis, vt monſtrabitur. Sed canis, ut cætera animalia quadrupedia, fortitus eſt, caput, collum, & alias partes capitis quibus differt ab alijs quadrupedibus. Verum cuncta interna canis, ſimillima ſunt Leonis viſceribus, & vice brachiorum vtitur anterioribus cruribus, pectus anguſtum diuerſum pectori humano, quia latum eſt, cætera etiam anguſta, ſub ventre geſtãs ubera plurima, flectit priores pedes, ut brachia homo, ab armis pendentia, poſſidet, & crura in poſteris pedibus, et canis eſt de animalibus geſtans caudam, & piloſum eſt animal, ſed quadruplici fiſſura pedum acutis digitatur unguibus magnis, addidit, & quintum unguem natura paruulum, & per ſpatium ſemotum a dictis, habet & teſtes, & mentam pendentia foris intra poſternos pedes, inſtar Leonis. Os autem canis ornatum eſt dentibus ſerratis, quibus vt ſibi prodeſt, ita ſolet nonunꝙ homini nocere.

De ſignificato Canis.

COMPERIMVS Priſcos nomine canis, Tria tãtum uocitaſſe. Duo de animantibus. Tertium uero ſydus cœleſte,

notissimum & terricolis. Sed de animantibus, in mari piscis est, de quo edimus. Carnosum etenim est animal, & acutis & multis carens ossibus. Alter verò est quod depiximus animal, tamen addimus etiam aliud, Canissentem, & est Cynosbaton, fructus quidam rubi adstringentior, vt docuit Gal. ij. de Aliment. facultatibus.

De antiquis nominibus Canis.

LEGITVR Apud Martialem, *Canis nomen* Vertagus, *qui tantū domino venabatur. Is etenim cōprehensum leporem intactum deferebat domino, &* Ouid. *meminit quendam canem magnum Lelapa vocitatum, sed Maro, Liciscam in Bucolicis,* & *alibi meminit de Vmbro, &* a Pio *nobis olim familiarissimo, canis uocatus erat Scymnis. &* Publij Catellæ, *fuit nomen, Issa. Sed* Acteonis *magni venatoris canum erant nomina, vt cecinit* Naso, *Melampus, Pamphagus,* Doriceus, Oribasus, *Nebrophonos, Therō,* Pterelas, *Agre,* Hyleus, *Nape,* Poemenis, Harpya, Ladon, Dromus, *Canache, Sticte,* Tigris, Alce, Leucō, Aello, Ptous, Cyprio, Harpolos, Melaneus Lachne, Labros, Aglaudos, Hylactor. *Cœlius autem, canum, hæc nomina retulit,* Licitas, Aeschylo, Charon, Corax, & Arpya. *Sed Mantuanus vocitauit canes his nominibus,* Hylaxe, Harpalagus, Tigrina, & *plerisq; iam dictis, & plurimis alijs, vt* Ragonia, Serpens, *Ichtia, &* Helor, Argus, *canis fuit nomen,* Centenarius, & *Lucernarius canis uocabatur,* Syagius, Acalanthis, Menalcha, *Lampurus, Lethargus,* Aura, Hyppocentaurus, Hyrcani, Mera, Grancis, Chiron,

& Pilaster.

De Neotericis nominibus canis.

RECENTIORES. Etiam diuersis alijs nominibus uocitant canes, quia uocant Leonem, Lupam, Stellam, Quatroculum, Fulgur, Bellinam, & diuersis alijs nominibus appellāt canes, deducentes etiam a patria nomen, ut Nato apud Britanos nomen est Britanus. Apud Gallos, Gallus, & Affricano a Tuneto impositum est nomen. & orto in Corsica Insula, nomen est Corsus. A Mediolano dicitur Milanus, & Crouatus in Crouatia eductus. Rubinum etiam dicimus esse canem, plurimisque alijs nominibus uocamus canem, & ad placitum imponimus nomen, sed quoniam hæc nomina parum intersunt. Ideo ad vtiliora descendemus. Quia notum est, ut Hyspani secundum suam consuetudinem, & proprium idioma nocitāt canes, haud aliter & Galli. De Germanis, Aphris Græcis, atque Italis, idem dicimus. Catellam uero nostram appellamus nomine furiam, frequenti etenim concitatur rabie in furorem.

De genere Canis.

COLVMELLA, Cum de genere canis, inquit, eius autem, parandi, tuendique, triplex ratio est. Nam que vnum genus, aduersus hominum, & ferarum insidias eligitur, & id villam quæque iuncta sunt villæ custodit. Ast alterum, propellendis iniurijs hominum, & ferarum, & id obseruat domi stabulum, foris pecora pascentia. Tertiū venandi gratia comparatur, idque non solum nihil Agricolam iuuat, sed & auocat

desidemque

desidemq; ab opere reddit. Tamen nos addimus quartum, delicias & Principum, & Matronarum, & sunt catuli, quorum præcipua patria est Hyspania. Nec quintū genus omittimus canum, quia sunt custodes virorum nobilium, & hi pilosi hirsutiq; sunt canes. Sed patria illorum est Gallia. Sextum etiam pronunciamus genus Italicum, & est inter catulum, & canē mediæ staturæ canis. Qui haud prodest homini nisi ut deuoret, & latret in auram.

De cane villatico.

CANIS Villaticus inquit Colum. Eligendus est amplissimi corporis, vasti latratus, canoriq;, prius ut auditu maleficum, deinde etiam conspectu terreat. & niger colore eligitur uillaticus, quoniam uarium colore neq; candicantem laudauerunt Prisci, niger autem atrocioris est aspectus. Nigrum etiā insidiator non discernit in tenebris, siue per noctem, propter vmbræ similitudinem. Sic etenim villici cuncta sunt tutiora. Sed Cæsar Const. respiciens ad pilos terrorē inducentes maleficis, videtur, inquit, hirsuties multum terroris incutere insidiantibus, talis itaq;, aduersus hominum, & ferarum insidias eligitur.

De forma præstantiori villatici.

APVD Omnes villaticos maxime probatur canis quadratus gestans caput magnum quod maxima pars corporis assequitur. Laudantur protensi, & deiecti aures, oculi nigri, siue glauci, radiantes, lumen acre, siue acutum, comprobatur pectus spatiosum & vilosum, latissimi armi villatico cani bo-

nori sunt. Et crura crassa hirtaque arguunt eius præstantiam. Passus grauis, & pedum magna vestigia in quibus vnguium signa apparent, canis inditia sunt ferocitatis. Verum cauda potius breuis, quam distensa testis est roboris. Præterea labra subrufa siue uergentia ad nigrum colorem, & acuti, & candidi dentes. Totius habitudinis quædam soliditas, rectitudo artuum, & crurium, ac spinæ dorsalis, arguit canis præstantiam. Quod si eundo præ se fert quandam grauitatem, digestis & articulis, & unguibus incedens, is maxime laudãdus est. Præcipue si uoraciter vorat edulia, faucibus horrẽtibus, ut paratus conflictibus, is villæ custos est præcipuus. Oportet aũt ut sit mitis moribus uillaticis, alienis uero, & insidiatoribus trux atque crudelis.

De cane defensorio.

QVI Futurus est canis defensorius eligendus est, forma præstanti qua terrorem inducit prospicientibus, laudatur huius seueritas, quia blandus uilior, comprobatur qui & conseruos intuetur ut iratus, & qui uelocius excandescit in exteros, is est præstantior, & qui magis uigilat, & circumquaque prospicit, is est animosior. Sed quoniam natura, raro est canis defensor optimus. Ideo hac instructus arte præstantissimus erit defensor. Dum fuerit infans irritandus est ad iracundiam ab infantibus. Cum uero uenerit ad annum, et perfectam ætatem, tum lacessitus gladio obruendus est, secumque dimicandum sit, donec os cruentum, defessus & uictor reportauerit. Seruus autem & gladiator, uel lacer, siue uictus recesserit, &

post pugnam uinclis arcendus est, neq; est soluendus ut cursim erret. Verũ uinctus pascatur donec euaserit optimus defensor. Est autẽ aggrediendus strictis mucronibus, hactenus fortior fuerit fortissimis bellatoribus, & cum fuerit talis, ducendus est contra hostes, quia securum redit dominum ab insidiantibus. Hoc enim seruatur hac tempestate etiam plerisq; in locis Hispaniæ, ut percepimus. Ideo qui fuerit insidiator hominum, utatur exemplo Alexandri Phærei Tyranni Thessaliæ, qui eduxerat canem insolitæ magnitudinis, atrocem, & cunctis maximum insultorem, prætor domesticos, atq; illos a quibus uescebatur. Hunc etenim Alex. dum dormiret foribus cubiculi, ut suspectus exponebat, quia uarijs tormentorum generibus populum quotidie comprimebat. Simillimus ergo canis in propellẽdis iniurijs hominum, atq; ferarũ, optimus est, is etiam fideliter obseruat stabulum domi, & foris custodit pecora pascentia.

De cane pastorali.

CVM Pastoris sit socius canis etiam, ad custodiam gregis atq; armenti, non est prætermittendum qualis est eligendus, qualiter ue educandus, ac contra insidias rapacium ferarum aptandus sit, ne defficiat in conflictibus Luporum. Ideo compar defensorio eligatur cani, haud aliter & educatur. Tamen Columella magis laudauit albi colorem in pastoralibus, quod si talis educari non possit. Sit cuiusuis alterius coloris, quia uarium colore neque in uillicis, neque in pastoralibus Prisci laudauerunt. Verum, nec miremini si candidi canes hac tempestate

probantur a pastoribus, quoniam dissimiles sunt Lupis insidiatoribus, qui aggrediuntur gregem, iam sparsis tenebris super terram, cum pastor non discernit, insidiator quis, siue defensor fuerit. Plerunq; etenim iaculo transfigit canem socium, seruans insidiatorem. Nec tamen magnam pernitiem Strigoniam ue approbamus in cane pecuario, nec grauitatē, siue crassitiem istius canis laudamus, quia strenuitas, & promptitudo aliquatenus est commendabilior. Ideo Columella, Talis ad rixam atque ad pugnam, nec minus ad cursum comparatur, cū & Lupi repellere insidias, & raptorem ferarum consequi fugientem prædamq; excutere, atque auferre debeat. Is autē cōpar sit uillatico, in omnibus membris, præterq̄ sit corpore productior, quia celerior est in sectandis hostibus. Verumtamē ne defficiat in conflictibus armandum est collum eius ferreis thoracibus aculeisq; clauibus plurimis eminētibus instar magnitudinem digitorum distinctis breui spatio. Namq; hoc idē & Cæsar. C. sensit, sed saxosis dumosisq; in regionibus pedibus calciamenta, siue coturnices sunt adhibendæ quibus prætegantur usq; ad crura, ut insensis pedibus stet ualidior aduersus bestiarum impetus. Is etenim in propellendis iniurijs hominum, atque ferarum, quas gregi siue armento inferunt canis est præstantissimus.

De cane venatico.

TERTIVM Genus canis est, quod produxit natura propter uenationem. Venatio etenim solatur hominem ardentes animi curas temperando. Itaq; canis uenaticus eligendus est

productior ambobus dictis. Talis namque celerrimus est in sectandis prædis. Sit etiam caput eius porrectum in longum, atque in os acutum, nec conclusa acies oculorum potior est, quam porrecta, nec superciliis prætecta plurimis, spaciosum pectus & valida crura cum gracilibus pedibus in venatico cane sunt præstantiora. Armi sint valde ossei, & lati, Thorax protensum, & magnum. Pars autem illa, in qua sunt genitalia arcta atque angusta laudatur, Menta etiam cum testibus contracta præstantiorem quam extensa indicat. Atque in hoc cane cõsuetudo, longiorem caudam approbauit, nulla celeritatis necessitate coacta. Armi etiam breuiores, & magis proni in terram quam tergora siue pedes posterni laudantur, quia elatiores vulgo probantur posterni, & venter cum renibus quanto fuerit angustior. Tanto est maioris uelocitatis inditium, & qui gestit tubarum sonitu, & cornuum, efferens caput arrectis auribus, ut prædam consþiceret. Quique nititur elaqueari emitti, siue qui ingyrum flectitur latratu ululans. Qui ue anternis pedibus errigitur, mordicans uenatorem. & qui motibus, uel sibilo anterior est, siue hortationibus, is optimus est canis uenaticus. & is leporarius dicitur a deprehendendis leporibus. Ideo Xenoph. inde venatione, cum de uenatico cane, inquit, Primum igitur magnos esse oportet. Venaticos videlicet canes, leuia deinde capita symas articulosas sub fronte, elatos oculos nigros præfulgidos, magnas frontes, ac latas, caua discrimina, breues aures, ac tenues, posteriora gracilia, ceruices longas, molles, ac terretes. Pectora lata, & ab humeris non

macilenta. Humerorum interualla, parum distantia, Anteriora crura breuia, recta, teretia, solida, articulos rectos, latera non valde caua, sed coeuntia in obliquum, spinam carnosam magnitudine media, ilia nec mollia valde, nec dura, inter magna & parua, clunes obesas, posterius carnosas superius uero aptas, interius contractas. Inferiora uentris, cum ipso uētre inania, caudas longas, rectas, acutas, in venatico cane laudamus.

De Cane Odoro.

CANEM Odorum, quidam autumant præstantissimū quadratum esse. Nos etiam probamus, & breuem simo potius q̄ adunco rostro, capite concino, neq; ut maior pars corporis uideatur anterna, sed æqualis admodum posternis cruribus, nec pectus maius uentre, et dorsalia æqua, atque porrecta ad caudam usq;. Agilitas & crebri motus oculorum, & arrectio pendentium aurium frequens truncæ caudæ motus, & rostri per terram odorus error. Sed qui diutius sentes, ac spineta odorat, prædam querendo, is est sagacior, quiq; offirmatur, vbi prædam inuenerit dominum morando, is est præstantissimus canis odorus. De coloribus in Italia eligunt uarium colore, & maculosæ linci persimilem, nec tamen spernēdus est canis nigri coloris. Albus etenim, ac fuluus color canem odorum decorat. Verum arcendus est vinclis in stabulo, dum non venatur, ibiq; alendus est siccis potius edulibus, q̄ iuribus crassis, brodia namq; efficiunt grauiorem. Siccum autē alimentum redit præstantiorem, educendus tamen nonnunq̄

est e stabulo, uinctus, in uicos tantum, ut locium, & feces deponat illarius. Demum arcendus est ad uenationem usque.

De caniculo delicioso.

DELICIOSVS Caniculus est paruulus catulus, pedalis, siue semipedalis. Isque carior est, dum magnitudine comparatur Muri cum adoleuerit. Eligitur quadratus corpore, non testaceus, sed etiam gestans caput muris instar capitis, paruum & rostrum praeferens, cum auribus haud maioribus cuniculi; breuissima crura, & pedes angusti; & cauda longa admodum laudatur, ut & collum circundatum pilis longiusculis ad armos usque. Caetera habens ut tonsa. Blandus magis carus est quam saeuior: de coloribus eliguntur, candidi siue nigri, Caeteri namque colores minus praestantes sunt. & pilosus ac depilis, hyrsutus, et protensis pilis praetextus inuenitur caniculus.

De cane sodali.

CANIS Sodalis eligitur pilosus siue hirsutus, & qui longissimis pilis naturaliter est ornatus, ut ouis uellere. Is inter canem, & catulum eligitur magnitudine media: Cuius tamen pili protensi, siue crispi fuerint non multum interest, neque est diserendū qualis sit eligendus propter uellus suum. Verum enimuero quadratura corporis est potior quam & parua protensio. Cuius autem caput fuerit pilosius ad rostrum usque, ille est eligibilior. & qui mansuetior ille est carior domino.

De inutili cane.

INVTILIS Canis est, qui nec dño prodest nec est aptus uenationi, neque bonus ē custos, nec defensorius canis potuit esse

neq; odori canis dotem possidens, talis cuiuscunq; coloris fuerit inutilis erit, in auram latrat. n. inaniter; & rodit cum quid corripit. Postmodum iacet ut morbo correptus. Is autem fæculentibus, ac putridis semper pascitur.

De fidelitate canis.

DE Animalibus quæ nobiscum uersando cohabitant multa sunt cognitu dignissima, quia fidelissimi sunt homini canes, quoniam vidimus atq; accepimus, canem pugnasse aduersus hostes pro domino, neque sectum ictu etiam recessisse, nisi cum domino. Legimus quoq; Romanum adolescentem canem atque vxorē duxisse ad Senatum, ut patribus perhiberet, hostem grauissimum esse mulierem, canem uero hominis fuisse præcipuū amicum, Quoniam proposuerat Senatus, de maximo hoste atque amico hominis dignoscendo. Cumq; post uerbera coniux secreta detexisset uiri. Gelatumq; parentem eius prodidisset senibus confestim; & canem percussit, idem & expulsit. Canis autem iubilans confestim ad dominum uersus est humillimus, ut qui ueniam rogaret pro scelere. Cum tamen nihil cōmisisset. Itaq; plurimus simillimis exemplis notissimum est canem hominis præcipuum amicum esse. Testatur etiam Plin. ꝙ canis latratu coegit quendam, ut cogeretur fateri scelus, quia dominum eius percusserat. Sed Regem Garamantum ducenti canes ab exilio reduxerunt prælliantes, contra resistentes. Et populi fuerunt qui cohortes canum habuerunt, & erant fidelissima auxilia. Canis etiam quidam post mortem domini inedia cōsumptus est, quidā deiecit se in rogum domini. Quidam

dam & lacerauit se ob lasciuiorem iocum Regis cum uxore.
Inuentus est canis qui detulit cibum defuncto domino. Qua-
re solus canis dominum uere nouit, & amat. Vidimus etiam
canem domino parere hactenus satisfecerit illi, neque propter
uoluptatem gulæ pepercisse defatigationi. Adeo, ut plerumque
ferarum ictu sectus est & mortuus. Sin autem euaserit se-
nio confectus pelitur e stabulo etiam in quo natus atque edu-
ctus est. Moritur tandem postremo miserrimus. Heu quam mi-
sera est sors & canis, cum incidit in discrimen vitæ.

De Priscis amantibus canum.

ERIGONE Canem habuit, quæ inuenit cadauer eius pa-
tris, quia ab agrestibus interfectus fuerat. Delitiæ Publij Ca-
tella fuit Hercules una cum domino peremit canem qui Ge-
rionis Tricorporis seruabat armenta. Canis Xantipi cum se
re non posset, & absentiam, & desiderium domini peregre
nauigantis, in mare desilijt, eiusque nauem in Salaminem vsque
natando sequutus est. Sed vbi canis perisset, in memoriam fa-
cti sepulcrum meruisse. Fert autem Plin. quod Rex Albaniæ
Alexandro dederat dono canem insolitæ magnitudinis, qui cum
iaceret, immobilis in vrsos, lupos, & damas. Iussit ut ignauus
interficeretur. Quod cum percepisset Rex, misit alterum ca-
nem, addens mandata, ne in alijs, quam in Leone, & Elephante
illum experiri nellet, quoniam hoc perempto nullum alium su-
peresse significabat. Quod nec distulit Alex. quare nullo ma-
gis lætatus est spectaculo donec assidua rotatos vertigine af-
flixit ad casum eius tellure concussa. Et Codrus Poeta Chi-

ronem canem amauit. Atque adoleſcens ſpectatæ virtutis, inter Danaos habuit canem horrẽdæ acerbitatis. Quæ ſola plerumq; bis ſenos peremit viros. Attali etiam canes vaſto oris rictu oblatum cibum glutiebant. Et Vlixes habuit canem, qui poſt vigeſimum annum dominum cognouit. Sed fertur quod Acteon plurimos canes habuerit a quibus et conſumptus eſt.

De Neotericis amantibus canis.

QVAMPLVRIMI Comperiantur Acteones, iã conſtitit & futuris nepotibus. Quia nullus eſt de Principibus, quem acrius non lacerant canes, q̃ neceſſaria pietas egentium, neque oportet fere quod vulgo notum eſt, nec dicimus hoc ut exprobremus, uerum quia venari nemo poteſt abſque canibus. Itaq; quot ſunt modo in vniuerſo principes, tot ſunt & canis amantes. Præterea nouimus & quoſdam Milites præſtantiſſimos captos amore canis adeo, ut neque in militiam proficiſcuntur remoto ſocio cane. Nouimus etiam Iohannem Andream eximium Phiſicum ciuem Pinnæ vrentis, qui nunquam ad valetudinarios accedebat in comitatus cane. Eſt namque maximus venator ille, & ſi non utitur menta, qua plurimum vſus eſt.

De conceptu canis, & fœtura.

PRAETER Dicta, plura ſunt genera canis, & ex his ſunt qui cupiunt fœminis admiſceri, & hos retulit Ariſt. eſſe Laconicos. Tamen ſi volueris cognoſcere quo tempore incipiant laſciuire attentius proſpicies cum erigunt crus poſternũ ad mingentes parietibus, & impletur canis una admixtione.

quod furticia admixtio perhibet. Gerit autem vtero quidam mensibus duobus adiecto die uel duobus. Quidam diebus septuaginta duobus, quidam tribus mensibus. Sed priorum catelli ante duodecimum diem non aperiunt oculos videntes, quoniam cæci egrediuntur. Secundorũ etiam catelli diebus duodecim sunt orbi. Postremorum uero fœtus, carent luce diebus decem & septem. Arist. vi. de natura Animalium. Stimulo autem veneris agitantur septem diebus post motũ mensiũ. Tamen nonullæ pruritant ad sextumdecimum. Sed patiuntur maximam venerem bisseptem diebus post motũ mensium, & fœtura, in quibusdam ab uno ascendit ad fœtum duodecimum. Canes coeunt hactenus viuunt. Verum præstantiores in hoc fert Arist. esse Laconicos, nunc autem nos dicimus Italicos. & vita canis producitur ad decimum annũ. Fœmina tamen viuacior est, quia ascendit annum duodecimum, atque hoc est peculiare Laconicis. Quoniam cæteri canes ascendũt et quartumdecimum annũ, quidam protrahunt vitam ad vigesimum. & canibus dentes tantum canini decidunt reliqui stabiles sunt q̃uis plerique aiunt, & alios mutari, & iuuenibus tantum sunt candidi dentes, senioribus nigri propter imbecillitatem naturæ.

De vario genere canis, & admixtione.

EX Xenoph. Canum duo sunt genera. Hæ Castoriæ sunt, illæ uero vulpinæ, et castoriæ quidẽ cognomẽ habent quod eas Castor re ipsa delectatus præcipue obseruauit. Vulpinæ quidem ex canibus natæ sunt & vulpibus, quarũ natura spatio tem-

poris confusa est. Atque indi uolunt, quod canes concipiant e Tigribus. Propterea nectentes in syluis fœminas dimittunt, maxime cum sentiunt venerem ac concipiũt lasciuiam. Inquit autem Pli. quod putant primo, & secundo fœtu gingi nimis feroces, ideo educunt tertio. Hoc idem e Lupis Galli, quorum greges suum quisque ductorem e canibus & ducem habent, illum in venatu comitantur illique parent. Namque inter se exercent magisteria. Sed canes quæ appetunt admixtionem signa ferunt ut homines quoniam earum vbera turgent, & glutem quoddam in pectore, quod est cognitũ difficillimum. Arbitramur autem magistris carũ esse notissimum. In mare vero signum est erectio cruris quod non vidimus nisi post centesimum, & octogesimum diem, a die natalicio.

De cane admisario.

NOSTRIS Temporibus canis nec admiscetur Vulpibus, Lupis, siue Tigribus, nec laudatur talis admixtio. Quoniam tanta dolositate, vel astutia, seu feritate non egemus. Ideo pares iungendæ sunt paribus, quia ex hac mixtione proueniunt venatores optimi, fideles, ac peruigiles custodes, & acerrimi defensores dominorum. Paruuli etiam fiunt maxime delitiosi. Sed qui primi lasciuiunt hi sunt admittẽdi ut iungãtur canibus omnino. Verum curandum est ut canis admisarius sit hylaris vultu, maxima fronte magnisque ac rectis auribus, ore magno, quo maximas feras laniauerit naribus emittens spiritum instar ignis. Ilia arcta possidens, latus longum gestans collo pilos ut ordine quodam discretos, verum sit illi cauda breuis,

quia talis laudatur. Pectus validum, & magni motus. Brumam patiens lætissime haud aliter sufferens, & hyemem.

De vilissimo cane.

CANIS Qui mollis est in quouis officio vilissimus est, præcipue si mollia possidet crura. Si longipes, si recusat laborem. Fœmina vero quæ errat itidem vilis est. Et quæ non latitat in stabulis vno marito contenta, damnatur. & quæ longam admixtionem patitur mala est. & quæ post primos amplexus secundos putat esse dulcissimos. Dicendum est, quod hæc diffundit furorem suum in venereis. Quare canis adultera ut male vtero gerens exercenda est.

De catulis eligendis.

CVM Quis catulum optimum cupit eligere. Prospiciat inter cæteros fratres. Qui errere nititur artubus parentis. Quiq; pellit alios, ut solus regnum possessurus, totum itaq; tenet aluũ, murmure quodam in fratres indignando. Postmodum si gaudet incessu quodam aggrediens reliquos, ut inertes. Is vtiq; eligendus est futurus præstantissimus. Is etenim erit docibilis, is diliget dominum suum, is uigilando & hospitium custodiet. Is & in tenebris nocentes aggredi non timebit, is erit sagacissimus. Is & sensibus præstantissimus, is proprij nominis memor erit, is & cognoscet & diliget dominum, & pro eo nõ spernet mortem. Canis namq; tribus excellit bruta animalia, seruitute amore, & recognitione.

De catulis alendis.

CATVLI Lacte siue maza, uel aqua lactis alendi sunt quo-

nlam hoc & pingues efficit & maxime nutrit illos. Ideo nullum aliud alimentum offeratur, quia laxus victus, solet esse maximi damni. Verum adulti siccis uescantur edulibus pane videlicet, & ossibus, & hoc fiat digestis horis, ut concoctio celebretur, & potius famescant paululum, quam non exactis horis pascentur. Sit illis vnus & magister, qui eorum cuncta ministret, temperet, & imperet illis, qui in syluis etiam est illos domiturus.

De catulis erudiendis.

CANVM Soboles domitores hoc ferme modo erudiunt, ut obsequentem delinimento aliquo demulceant, reluctantem uero virga compellant. & canes si excidantur cessant a relinquendis heris. Sed ad custodiam, & ad uenationem nihilo sunt deteriores.

De moribus canis.

DE Moribus etiam canis, est aliud dicendum. Interest namque homini mores canis cognoscere domino, videlicet, & insidias tentanti, & amicis adeuntibus, atque a uillatico inchoantes. Laudamus seuitiem villatici, & adeuntibus mostrantem rostrum iracundum. Hirsutis contractisque pilis & labris cum uoce rodenti stantem, & corpus ingyrum colligentem altero oculo uigilantē, altero aūt dormientem. Sed qui leuissimū propter motum expergiscitur maxime laudatur, praecipue dum auribus, & cauda fauet domino, supponens caput manibus domini, & dorsalia, sic, namque & mitior & blandior efficitur, & in custodia uiuatior. Trux tamen semper insidianti-

bus comprendatur. Familiaribus etiam domini videatur terribilis atq; timendus. Canis vero defensorius horridus sit, semperq; ut præliaturum oportet apparere, omnibusq; sit inimicus, præter dominum. Nec tangi permittatur etiam a familiaribus, rectis tamen seruet oculis dominum, atque aspiret in omnes morsu, tamq; in hostes. Itaque horrorem potius intuentibus quam mollitiem ostentet. Canem autem pastoralem oportet ludere tantum cum pastore, & gregem cuius est custos optime noscere, insidiosasq; feras persequi, quod, dum illi natura fuerit insitum, dicetur optimus canis. Venaticus etiam canis, dum paret domino timore quodam, neque recedit ab illo, ut disciplinatus, quinimo expectatione cruciatur, donec ad per agendi licentiam mittatur signo, cõprehẽsamq; feram dum seruat, siue eam defert valde laudandus est, & canis odorus quanto fuerit magis sollicitus in inuestigandis feris tanto magis laudabitur, præcipue dum seruat inuentam feram ad accursum domini. Canis deliciosus cum salit circumquaq; latraculans, mordicansq; absque morsu, carus fit domino, præsertim si mundus discumbit, nec quicq; tangit, nisi oblatum fuerit, seruit etiam erectis anternis pedibus, deferens aliquid rostro motitulans pedibus ut brachijs, dormiens quoq; nitidus in strato domini, lãbens quædam iucunda tactu, quod est præcipuum quibusdam Matronis & lasciuis mulieribus. Sodalis autem canis perseuerando laudatur, & per continuam assistentiam probatur bonus sodalis, ita ut nullo vnq; parcat labori, donec non peruenerit cum domino ad constitutum terminum, maxime cum offirma-

tur ubi dominus firmatur. Sed canis inutilis mores etiam sunt inutiles, ideo proprietates eius prætermittimus. Verum ad fideles descendentes, canem dicimus tum probatissimum esse cũ maximis uerberibus fuerit conflictus penitus, non tamen fugit, ille quinimo repulsus q̃ citissime uertitur ad dominũ, ut ueniam postulans cum tamen ille nil commiserit.

De catulo Indo.

IN Terra Indorum haud prope mare inuenitur canis qui semper potest uocari catulus. Isq; domesticus est canis colore maculose linci persimilis. Pilosus itaq; reperitur, ac depilis, ut tonsus. Nec tamen latrat, nec gemere scit, aut suspirare, ut retulit nobis Hispanus quidam qui maximam partẽ Indiæ perrrauit. Itaq; nullam emittit uocem, cum etiam necatur. & compar uidetur fœturæ Lupi. Edit autem ac bibit, ut alius canis, estq; paulo minus mitior Italo cane quibus est domesticus, mouet tantum caudam gestiens, & saliens quod est inditium amoris in dominum.

De nautico cane.

NAVIGANTES Etiam in nauibus uehunt canem, qui tum nauis & rudentum, cum etiam mertium est custos. Verum is eligitur corpore maximo, terribili latratu, ut est canis Crouaticus, pilis compar lupo, & magnitudine. Habet enim atrocem & aspectum.

De præstantissimis, maximis ac fortissimis canibus Priscorum.

OMNIS Regio, quæ colitur ab hominibus, & nutrit proprios

prios canes, & amat. Itaque in India sunt præstantissimi canes inquit Strab. qui non ante morsum dimittũt, quam aqua naribus infundatur, nonullos pro studio in morsu oculos distorqueri nonullis etiam excidere. Leonem & Taurum acerrime detineri, ex tribus etiam animalibus quæ adorãt Aegyptij vnus est canis. Verum cum aspiratione chanes est flumen in Aragum amnen a Caucaso fluens. Sed apud Indos in terra Sophiti canes optimas narrant. Ferunt & Alex. centum & quinquaginta canes a Sophite accepisse, vt periculum faceret inquit Strab. Duos Leoni amisisse, quorũ vllum tenentibus, alios duos soluisse, qui cum iam in certamine consisterent. Sophites iussit, vt unus ex canibus crure aprehensus abstraheretur a morsu. & nisi obtemperaret crus amputaretur. Quod Alex. primo non cõcessit, cani videlicet, parcens. At cum Sophites diceret se quatuor pro uno daturum, concessit. Canis uero prius sibi crus incidi profundo vulnere passus est, quam morsum dimitteret. Sed canem alere in Delo nefas erat docet idem Strab. x. operis.

De antiquis locis vberrimis canibus.

EPIRVS Et Molossia abundabant optimis canibus, & Vmbriæ canes olim laudabantur. Ex fortunatis Canaria Insula subierat nomen a copia ingentium canum. Erant olim in precio caniculi qui nascebantur in insula melita, quæ iacet in sinu Adriatico haud procul a Ragusio ciuitate, etenim delitiæ mulierum. Nunc vero misera est insula, quia colunt eam piscatores tantum. Quaque inopia pollentes. Cessit itaque ada-

gium & caniculorum copia in dictis locis.

De Neotericis canis exemplis.

MARIVS *Cæsarinus e patricio genere. R. uenator acerrimus, dum peteret uenatum æquestris cane comitatus uenatico. Incidit in præruptam foueam, quod perspiciens canis creberrimis vlulatibus circum latrabat foueam, quod audientes & videntes quidam agrestes, aduenerunt & despicientes in profundum, cognouerunt hominem atque extraxerunt. Relicto mortuo* Equo. *Quantum ergo Marius canem diligebat, tanto canis & uehementius amabat dominum. Verum hoc uenatoribus recensendam omittimus. Quia inedia consumptus fuisset vitam in fouea* Marius *ni casum prodidisset canis. Tamen post circuitum anni uix completum, incidit in febrem eodem die quo ceciderat in foueam, itaque consumptus febre obijt diem* Marius.

Exemplum de puero, & cane.

BONONIAE *Etiam puer quidam, parentum vnica spes adamauerat catulum quo semper comitatus errabat. Verum ut summo placuit cœlicolarum, in cela uinaria se ipsum laqueo suspendit, quod intuens catulus, constitit ut perterritus.* De*mum post paululum temporis conspiciens immobilem puerū concurrit ad parentes iam miserrimos latraculans, ut suspensi nuncius.* Recurrensq́ *deorsum, ac sursum cursitans semper latratu replens aera, nec conqueri defessus etiam conticere poterat. Quod mirantes iam orbi parentes moti potius canis pietate* q̄ *casu filij. Quoniam ignari, sequuti sunt catulum, tanq̄*

vocantem ad filij insperatam mortem, quare ubi suspensum reperierunt filium præ dolore ambo obstupuere, & spiritum querentem exitum uix detinuerunt. Itaque *miserrimi subierunt titulum orbitatis, & catulum filij loco dilexerunt per spatium temporis.*

Exemplum de mercatore & cane.

ACCIDIT *Et in Gallia, cum duo mercatores proficiscerentur ad nundinas mercium transferendarum gratia. Quorum alter fideli socio cane comitabatur. Verum alterum urgens auri fames nefanda, studebat quo dolo posset opprimere sociū. Demum cum equitarent ꝑ quandam solitudinem, nequam, peremit comitem stricto mucrone, imaq; tellure illum condidit. Itaq; canis perempto domino, ut sautius, memora & saltus illos turbabat latratibus. quod, proximi* Acole *uidentes admirabantur, demum pietate moti, canem quasi consumptum inedia ceperunt pascere ducētes in hospitium.* Qui *cum refectus esset admodum, eundem redibat ad locum in quo cadauer domini reconditum iacebat. Propterea seruatus est canis a prudentioribus ad reditum mercatorum. Sed cum occurreret auarus peremptor.* Canis *concitatus est in illū vt in proprium hostem. Prodens illum & homicidam esse, & suæ calamitatis causam. Qui cum comprehensus esset coram iudice exposuit nefandum offitium suum. Quare suspensus laqueo, turpissimo fine pro scelere dedit pœnas.*

Exemplum de amante & cane.

EQVIDEM *Cum quid in rebus humanis neque consiliū,*

neque uerũ modũ habet illud nemo consilio regere potest, quare cum quis officiũ amantis certa ratione efficere studet, illud idem facit, quod, qui dat operã, ut cũ ratione fiat insanus. Memini etenim in Gallia haud procul a Parisijs egregiũ adolescẽtem uenustissimam mulierem adamasse extra autem proprios lares. Itaq; cum accederet, ut fructum laboris caperet, comitatus tum socio iuuene cum comite fideli cane, in medio nemoris A ab eodem socio gladio traiectus obijt diem. Occeptus enim, & is erat amore Mulieris, quam, aliter possidere non poterat nisi post mortẽ amantis. Canis autẽ genere Britanus diu locũ seruauit in quo dominus erat absconditus. Cumq; ex familia quidam perquirerent adolescentem reperierunt canem tantum comitẽ fidelem sepulcrum domini seruantẽ, quod, haud facile cognoscebatur sepulcrũ esse, quoniã tumulus terræ fuerat. Verum obitus amantis socius profitebatur ignorantiam. Tamen dum canis perspiceret infidum socium tanq̃ in proprium hostem irruebat. Quod dum viderent plurimi familiariũ rectoribus Vrbis rem exposuerunt, a quibus infidus ille cum aduocatus esset, & rogatus, quid hoc sibi vellet, negauit, posse cognoscere. Illi uero, haud aliter tibi q̃ domino blandiebatur canis, domino superstite, nunc autem grauiter insidiatur, ut patroni in peremptorem. Propterea quid hoc sibi uelit rogamus exponas. Ille uero nil contra. Ideo patres constituerunt ut is in duello cum cane duellaret, quod, cum fugere non posset, constituit cum cane esse duellator. Demum conuenerunt, prætextus canis pelle cocta, ille uero mucrone stricto, leui tantum

lineo tegmine tectus exijt induellum, quod præstantius fuerat uitasse. Tamen quia Val. Max. Leni pede diuina proficiscitur ira tarditatemq; supplicij grauitate compensat. Is namque a feroci Britano agressus est cum præliari ceperunt atque aprehendens gulam morsu scelestem prostrauit. Tum neq; ille, vociferans ait, Miseremini patres, et canem diuellite precor Britanum, quia vobis fatebor vera, quod factum est, sine mora. Ille autem occisor postq; exposuit rem ex ordine, suum scelus morte propria redemit. Quare non sunt facienda mala, quoniam & canes nonunq; nostrorum scelerum sunt proditores, quia dominorum sunt fidelissimi amantes.

De cane pontani.

CANIS Pontani horrebat carnes gallinæ. Quoties. n. pontanus carnes ostendebat gallinaceas toties canis fugiebat. Percepimus autem quod canes, vulgo, sturnum horrent.

Epit. Canis Lydiæ. Martialis Lib. xi.

Amphitheatrales inter nutrita magistros
Venatrix syluis aspera, blanda domi
Lydia dicebat domino fidissima dextra
Qui non Erigones mallet habere canem
Nec qui dictæa Cephalum de gente secutus
Luciferæ pariter venit ad astra deæ
Non me longa dies, nec inutilis abstulit ætas
Qualia Dulichio fata fuere cani,
Fulmineo spumantis apri, sum dente perempta
Quantus erat Calydon, aut Erymante tuus

Nec queror infernas quamuis cito rapta sub vmbras

Non potui fato nobiliore mori.

Romæ

Corporis exiguos cura dum cogor in artus

Subducto matris lacte, miser perij.

Ne tamen & fati nomen, vis aspera tollat

Leucippi cineres hæc canis vrna tegit.

Francisci Molsij.

Vrnam qui vetulæ vides catellæ

concretæ tenoros breuesque in artus

mitis ne renuas fauere linguæ;

nam qui me exiguo Sole recondit

exemplum est Iouis optimi secutus

quo dante Erigones polo refulget

ob summum catulus decus fidemque.

De moribus Priscorum in catulis ex Pli.

EADEM De causa supplicia annua canes pēdunt inter ædē iuuentutis, & summani uiui in furcas sambucea arbore fixi. Sed de hoc animali dici cogunt Priscorum mores. Catulos lactantes adeo puros existimabant ad cibum, ut etiam placandis numinibus hostiarum uice uterentur ijs, genito mane catulo res diuina fit, et in cœnis deorū etiā ponitur catulina adijcialibus quidē epulis celebrē fuisse Plauti fabulæ sunt inditio.

De antiquo vaticinio ex cane.

SOLVS Thrasilus canum extis vaticinabatur, quod ex eius simulacro in Olympia existente colligitur ad cuius humerum

dextrum obrepit mustelus & canis hostia bifariam sectus, Iecurq; ostendens iuxta ipsum iacet.

De sacrificio canis Priscorum.

Lacedemoniorum ephebi inituri pugnam inter se Marti catulum immolabant canis. Nullos autem Græcorum nouimus qui catulos caninos sacrificarent præter Colophonios, qui nocturno tempore catellam nigram triuiæ sacrificabant.

De cane Agricolæ Palamedis.

Legitur q Palamedis Agricola habebat canem qui arte quadam blandiens hominibus insidiabatur huncq; Vlixem appellabat. & causa Palamedis hic Vlixes cedebatur plurima exaudiens mala.

De cane quod fabulatur.

Fuit & Teumessia Vulpes Dionysij ira in Thebanos educata, quā cum canis a Diana procridi datus capturus esset in lapidē vterq; mutatus esse fabulatur.

De canibus ex Solino.

ALBANORVM Canes nati feris omnibus obijciuntur frangunt Tauros Leones perimunt, Detinent quicquid obiectum est dominos æqualiter canes omnes diligunt, sicut exemplis factum est palam. In Epiro deniq; domini percussorem in cœtu agnitum latratu canis prodidit. Iasolitio interfecto canis ipsius aspernatus cibum inedia obijt, Lisimachi Regis canis flammis se iniecit accenso domini rogo. & pariter igni absumptus est, & Garamantum. R. ducenti canes ab exilio reduxerunt, præliati aduersus resistentes, Colophonij, & ca-

stabilenses canibus in bella productis prima facies instruebant Appio Iunio. Pub. Sicinio cons. damnatum dominum, canis cum abigi non posset, comitatus in carcerem, mox percussum vlulatu prosecutus est. Cumque ex miseratione populi Ro. potestas ei cibi fieret, ad os defuncti escam tulit, vltimo deiectum in Tyberim cadauer adnatans sustentare conatus est. canes nomina sua cognoscunt. Itinerum meminerunt. Indi coitus tempore in saltibus canes fœminas religant. ut cum his tygres coeant. Quarum ex primis conceptibus ob nimiam feritatem inutiles partus indicant. Itidem secundos, tertios educũt. Aegyptij canes. E nilo nunq̃ nisi currentes lambitant dum a Crocodilis insidias cauent.

De canibus ex Artemidoro.

IN somnis Canes uenatici ad uenationem exeuntes omnibus boni sunt, & actionum prænuncij. Verum reis & in ius uocatis, mali, & inferius. Canes alij sunt qui ad uenationẽ educantur & ex ijs alij sunt uestigatores, alij feras persecuntur & capiunt, alij ad possessionum custodiam habentur, quos domus custodes, & vinctos appellamus, alij ad delitias qui melitæi vocantur. Qui igitur ad venationem aluntur, ea quæ foris comparantur bona significant, & actiones, quare bonũ est ipsos uidere uenantes, & inferius, custodes domus canes, vxores, & famulos, et quesitas possessiones significant. Asperi uero aut latrantes iniurias personis præsagunt, & magna damna, alieni canes blandientes dolos, & insidias nunciant, & pleraque alia ut patet apud eundem.

De cane

De cane Marchionis Mantuæ.

FRANCISCVS Marchio Mantuæ parens Phederici Ducis comprehensam vocem habens, morbi deffectu, instruxerat canem, vt vocaret quem volebat ex curialibus, is tandem vtebatur cane, in aduocandis hominibus quos præcipue desiderasset, quemadmodum quis vtitur officio optimi serui.

De canibus Venetorum.

Venetijs autem canes sibilo noscunt proprium dominum, vt ratio nalia essent animalia. Accidit Venetijs etiam quod canis in medio fori post triennium agnouit suum dominum Donatum Bardum Florentinum.

R. Inscriptio.

ΦΡΑΤΙΛΛΑΙ ΚΥΝΙΔΙΩ ΓΛΥΚΥΤΑΤΩ
ΦΕΔΕΡΙΚΟΣ ΓΟΝΖΑΓΑ Β. ΜΝΕΙ-
ΑΣ ΧΑΡΙΝ.

Phratillæ Catellæ dulcissimæ Phedericus Gonzaga II.
memoriæ gratia.

E

TRACTATVS II.

De Vulneribus Canis.

T CAETERA Animantia, ita & canis ictu percussus plerunque secatur magnoque nonnunquam inficitur vulnere, quare et si sectio hæc potest curari secūdum Methodum, tamen præcipimus, vt maxime hoc ordine curetur, dum vis vt vulnus canis optime sanetur, cum ora vulneris alti distant nimium et iam viscera cum fibris cadunt exterius, quod occasum minatur, tum collectis visceribus repones & fibras, & cruda labra recludes tenui filo, & detractis pilis illius qui intulit vulnus superpones, seu, ut inquit Maximus venator, supersparges virosam elauiem donec effusio sanguinis fuerit compressa, postmodum dimittas lambēdum cani. Quoniā natura dotauit canē, et eius linguā, ut sectis partibus mederetur, quod est notissimum, breui etenim spatio canis, vulnus latissimum, hoc modo solidatum vidimus. Verum si vulneris, os fuerit angustum, ferro pandenda est via, ut effluat quod posset esse mortis, causa hoc etiam vulnus canis lambēdo curat, quod si illud lingua canis attingere non potest, poterit saltem mederi vulnus medicamentis, quib us & corpus humanum medetur, de quibus vberius scripsimus in libr. de par-

tibus ictu sectis. Cum autem vulnus fuerit simplex dimittas illud medendum cani, quia succus natalis saliuæ est maximũ medicamentum vulnerum canis, siue supersparges vulneri cinerẽ capitis canis, quia maxime prodest, siue sal tenuis terrefactus cum pice liquida imponatur.

De cura ex morsu feræ.

Accidit etiam ꝙ in conflictibus canes, feræ inficiant morsu graui, vidimus tandem rostrum canis magis turgidum toto capite, fera etenim illum morderat, hunc autem curauimus euocando imprimis sanguinem ex loco cũ incisione. Sic.n.euocatur aconitum illud, demum oleo ypericonis super illinentes citissime canem liberauimus morte qui prius ꝙ curaretur, ut transiugulatus iacebat.

De vulceribus canis.

Quoniam & de ulceribus alibi lucidius ideo quod pertinet tantum ad vlcus canis dicemus. Verum enimuero sciendum est, quod in brutis etiam fit vlcus ex humoribus, ex vulneribus, & tumoribus, ac etiam pustulis. Itaq; fit vlcus propter decursum prauorum succorum maxime rodentium, huic tamen medetur quodq; corosiuum et ipsa lingua canis. Accidit etiam in posternis cruribus, quod innascantur uermes, ut igitur interficias illos præter vnguentum apostolorum, siue Aegyptiacũ ceratum. Injicies ulceri succum frondium Persici, quoniã mortui confestim exhibũt, demũ dimittes cætera saliuæ canis, quia sic quodq; putridum ulcus, & verminulosum curatur, quamuis quidam consueuerũt, & sale illud spargere et dulci oli-

no sanari. Cum uero hæc non profuerint, currēdum est ad ea quibus humanorum corporum sanantur ulcera, quamuis urina quoq; calcata rabiosi canis noceat maxime vlcus habētibus.

De rabie canis.

Rabies est morbus canis, sed rabies est ira accensa non differēs a furore, & accenditur is morbus in uenis prope cor ipsum. Et huius morbi signum est, quod canis agitur per se & currit errando ut furore correptus. vt igitur is morbus comprimatur studendum est quieti & somno canis. Subducendus & cibus, & liquida tantum ac sorbilia offerenda sunt, neq; talia etiam ad saturitatem, quoniam laudabilius est incumbere uentris lubricitati, negando ossa & sanguinem gingentia biliosum, & post tertium diem venæ turgentes tam in lateribus, q̄ in cruribus etiam secandæ sunt, siue proijciendus est in lacum in quo fuerit yrudinum copia, ut multū sanguinis possint sugere. Post hoc caput & corpus uniuersum oleo rosaceo emphacino, siue unguento populeonis illinendum est. Per os etiam dum oportuerit medicamen injciendum est, quod ipsam bilem educat. Post hoc dilues illum lauacro elixationis lapatij acuti, rad. enulæ & fumiterræ, quoniā multum proficies. Cum uero canis iuuenculus patitur rabiem hortamur cani admittatur masculus fœminæ, & fœmina masculo, quoniam sic educi solet rabies. Nunc autem ad experimenta Plinij, & plurimorum descendimus, ut penitus rabies comprimatur canis. In canis rabidi morsu inquit, Pli. tuetur a pauore aquæ, et puluis capitis canis austus cum aliquo sorbilium oppugnat ra-

biem. Quidam & in cibum offerunt illud. Alij uero adalliganerunt uermē extractum e cadauere canino. Præterea Pli. est limus saliuæ sub lingua rabiosi canis qui datus in potu, fieri Hydrophonos non patitur. Est etiam uermiculus in lingua canum qui vocatur a Grecis lytra, quo exempto infantibus catulis, nec rabidi fiunt, nec fastidium sentiunt. Idem ter igni circūlatus datur morsis a rabioso, ne rabiosi fiant. Saliuntur et carnes eorū qui rabidi fuerūt ad eadē remedia in cibo dandæ.

De scabie canis.

Scabies est morbus contagiosus quoniam plerunq; ex tactu suscipitur cum autem per se spirat. Sciendum est quod illum produxit ustior bilis quamuis & salsa pituita, eiusdem causa solet esse. Itaq; cura, & abolitio huius infectionis proxima est curæ morbi prædicti, quamuis hunc affectum quandoq; comprimunt quædam leuiora, ut sunt iuscula elixationis fumiterræ lapatij lupulorum, & boraginis, siue aqua lactis infusionis dictorum. Prosunt & lauacra ex lisciuio ex mare, ex garo temperato & aqua fabrorum ferrariorum in quo ferrum extinguunt ardentem, siue lotium elixationis fumiterræ rad. enulæ, & lapatij. Tamen subducitur & sanguis nonunq̄, uerum moderatius. Hæc tamen omnia fiunt cum succum biliosum subduxeris aliquo ex pellentibus eum. De linimentis scripsimus alibi ad quæ alta ingenia facile current cū opus fuerit.

De torminibus uentris canis.

Ventris tormina etiam cum frigidis ex causis oriuntur calidis iusculis, & potibus piperatis uincūtur, oleis etiam uel aliquo ex

pinguibus oblatis. Forinsecus autem laudamus quodq; liniměntum calidæ uirtutis, ut est oleum lilaceum, rutaceum, nardinum, & laurinum, ceratum dialteæ, Marciatonis, uel Agripæ, & cineratis panis dum circũuoluitur curari poterit in frigidis affectibus. Tum etiam si per os euomuerit succum e uentriculo, curatur, neglectis præsidijs omnibus. Vana itaq; erũt præsidia si uirtus ualida fuerit ad expellendum nocua.

De vomitu canis.

Quod est naturale cani non est curandum, ut est vomitus. Spõtinus.n. solet esse, verum ne illud horrẽdum perspiciamus pascẽdum esse hortamur partius, crassa negando quoniam sic raro eijciet cibum, nec redibit ad illum, quod maximum uitium putamus canis esse.

De fascinatione canis.

Canis etiam vt & infantulus frequenter inficitur fascino, Ita ut deueniat ad extremam maciem. Quorũdam enim hominum oculi, adeo ligant, ut quem ligauerint non patiuntur liberum esse, quinimo, nec mentis compotem. Fascinum autem dicimus esse genus incantationis, ut patet apud Virg. Nescio quis oculus mihi fascinat agnos. Morbus autem is oritur e spiritu fascinantis. Sed fascini est ingressus per oculos fascinati ad ipsum cor usq;. Propterea cauendum est ne catulus perspiciatur ab inuidis hominibus donec adoleuerit. Quoniam hæc est maxima conseruatio salutis eius, quia remotis quæ inficiunt saluberrimus seruatur. Pleriq; autem alij ex Coralo baccatum monile circundant collo. Quidam & sacris herbis prætegunt, &

cingunt frontem bachara. Horum tamen *usus est minus proficuus.* Conclusio *uerum prohibet fascina , uelut sarmentorum ignis.*

De propulsione morborum canis.

Optimi venatores student maxime rebus illis quibus optimi cuiusque canis seruatur sanitas,ut possint venari cum libido incesserit . Propterea *offeres nonunquam cani,ius,elixationis hederæ, quoniam si istud exhibueris saltem per septem dies , seruabis canis sinceritatem,quia & ouem pastus hederæ seruat.*

De conseruatione canis.

Experimento probatum est in præseruatione canis a pestilentia, Vt *puluis uentriculi* Ciconiæ,*solutus in aqua,inque os apertum deiectumque canis,a pestilentia seruat illum. Idem etiam facit ius elixationis eiusdem uentriculi,dum infusum in os canis illud deglutiuerit,quia a pestilenti morbo tuetur canē,siue trāsferes illum in aliam plagam , ne purus infectis permisceatur.* Namque *purus aer,& regio salubris seruat saluberrimum, & canem & dominum.*

De pediculis canis.

Et quoniam pediculis plurimis,solet infici canis, quibus torquetur non minus grauissimo morborum. Ideo hortamur staphisagriæ puluis superspargatur , siue totū corpus lauetur calenti aqua elixationis radicum aceris contusarum. Verum *prodest,& radix cedri. Sed radix* Mandragoræ *est præstantior .* Curandum *est autem ne quid horum,siue eorum elixationis descendat in os canis , quoniam non salubritatis quinimo essent*

mortis causa. Tutior autem est ablutio elixationis radicum ciperi, quoniam omnes pediculos penitus necat.

De laborioso anhelitu canis.

Laboriosus anhelitus, succedit cani ab aere crasso. Ideo ducendus est in locum aeris subtilioris. Cum vero ex hac mutatione non curatur, Tum aures eius ferro sunt forandæ, quoniam sic anhelitum recipiet faciliorem.

De tussi canis.

Et tussis nonunquam est de affectibus canis. Maximum uenationis impedimentum & custodiæ indigentis taciturnitate. Ideo ut pastores oui tussienti per nares insundere consueuerunt, ita, & cani iniicies, uini Cyathos duos siue paulo minus in quo dulces amigdalæ contusæ, ac mundæ, fuerint solutæ, quoniam hoc tussim oppugnat canis.

De placandis canibus.

Legitur apud Const. Cæsarem, quod cum uelis detinere canem, ut non fugiat illines illum butiro a capite vsque ad caudam.

Vt canis sequatur te.

Apud eundem, si obtuleris cani olfaciendam secundam, alterius canis paniculo illigatam sequetur te canis.

De pulicibus necandis.

Pulices animalia quippe omnibus animalibus molestissima. Perdes, si lauabis canem mare, siue muria, aut illines illum cyprino cum ueratro mixtis, necat etiam pulices elixatio cumini, & succus vuæ acerbæ illitus uel succus radicum cucumeris sylue stris solutus cum aqua occidit pulices. Securius est autem illinire

linire corpus amurca, detergit etenim scabiem.

De verme Ricino canis.

Ricinus est vermis, qui canem acrius infestat. Propterea Varro, quidam nucibus Græcis in aqua tritis perungunt aures & inter digitos: quod muscæ & ricini publice soleant (si hoc unguine non sis usus) ea exulcerare.

De ornamento canis.

CONSVEVERANT Prisci, quos & Neoterici imitantur, cincundare collum canis, melio, ex corio firmo cum clauibus capitatis, apposita pelle molli, ne duricies ferri noceat collo. Hoc quoq; faciebant, & fit etiam aduersus bestiarum, impetus, uelut sunt hyenæ & lupi. Nunc etiam catulis cingulum sericũ collo apponunt cupreis campanulis circunseptum. Sic namq; Matronæ plurimum afficiuntur. Dorsumq; prætegunt pannis diuersicoloribus, ad frigoris impetum. Quod, maxime seruatur in cane leporario, quoniam frigus plurimum nocere solet cani, & pedibus adhibent calciamenta defensoria offensionum. Quo facilius illæsi cursum exercere possint. Turcæ etiam crinitam caudã inficiũt rubro colore, quod pulchriorem eũ ac gratiorem efficit canem.

De notandis quibusdam.

NON Possumus etiam non mirari, in hac postrema parte, maximum & postremum amorem canis. Accidit enim nostris temporibus in ciuitate Astensi, q̃ quædam mulier, genere clara post missum spiritum ad æthereos talamos, ferebatur ad sepulchrum, procedente funere, quod perspiciens canis, agno-

uit defunctam esse dominam. Facto demum impetu saliit super cadauer ipsum, visaq; defuncta, prae dolore disiectus est desuper, ut ab aliqua ferarum laniatus, quoniam secum voluit mori. Sed maius etiam aduertite miraculum. Cum quidam canis, inspexisset dominum, sepulchro impositũ iacere extinctum. Proiecit seipsum sponte, desuper, leuem spiritum effundens, ut qui uiuere nolebat amplius defuncto domino. Quanti igitur haec sunt aestimanda, uos qui studetis canibus poteritis recensere quoniam moti vestro amore haec voluimus collegisse, ut quemadmodum canes uestros diligitis, ita & Blondum posthac amare incipiatis. Amicus namq; Blondus est oĩum amantium, quia amauit, & amat. Amantũ ergo decet amorem esse reciprocum.

MICHAELIS ANGELI BLONDI TRACTATVS III.

De proprietatibus canis, & partium eius.

POSTQVAM *Dei gratia persoluimus omnẽ curam canis, quae plurimos magis afficit quibusuis affectibus familiarium. Accedimus iam ad eas proprietates, quibus natura dotauit canem, & ipse Deus, cum partibus eius. Sed quoniam omne nostrum opus sit, & factum est*

primum ad honorem, & gloriam altissimi, demum ad hominis vtilitatem. Creauit etenim Deus hominem, ut prodesset homini. Ne igitur uideamur, spernere naturæ mandata. Constituimus olim parere præceptis eius, itaq; legentes diuersorũ scripta referemus canis facultates quibus humana fragilitas nõ unq̃ tutatur ab affectibus euenientibus casu. Propterea uos omnes amicos rogamus, ut, una, Deum precemur, nobis omnibus concedat, tantũ vitæ saluberrimæ, quantũ exoluamus verum vitæ terminũ, remotis aduersis casibus, qui rumpunt naturæ constitutam seriem. Quo dotes exponamus quorundam operũ naturæ eorumq; fruamur facultatibus, ut nobis lex præcepit eiusdem naturæ.

Ad impetum canis.

ET Quoniam officit nonunq̃ homini præcipue rabiosus canis. *Ideo in impetum eius oportuna arma sumenda sunt, non fustes aut iaculi siue stricti mucrones, quoniam illorũ rabies quandoq; non curat talia, ob cecitatem intellectus. Nam uidimus quosdam rabiosos & vulnera suscepisse, & verbera non curasse, quinimo contra omne genus armorum hominem laniasse. Ne igitur hoc accidat ulterius hortamur omnes deferant secum dentẽ canis quia repellit impetum eius si datur fides dignis Auctoribus. Nam Dios. Lib. ii. eidem animali dente qui caninus vocatur exempto, & in vesicula brachijs alligato ad inhibendos canum impetus vtuntur homines.*

Ad occisionem canis.

NONVNQVAM *Præstantius est occidere q̃ detine-*

re canem, præcipue ignauum siue futurum rabiosum. Ideo exhibeatur cardus uarius in polenta additis oleo & aqua. Quia Dios. canes, sues, muresq; occidit cardus uarius, si in poléta exhibeatur aqua & oleo additis, q̃uis & brasica rustica necat canes.

Ad morsum canis rabiosi.

CVM insperato quis morsu canis rabiosi infectus fuerit. Inquit Dios. in canis rabiosi morsu, tueri a pauore aquæ creditur. Iecur canis rabiosi momorderit. Tostumq; id mandatur, præcipiunt. Nouimus etenim quod & Gal. in Libro de compositione, Med. scripsit, medicamen deuincens morsum canis. Verum nos proposuimus tantum de partibus canis facultates ferre. Ideo omisimus quæ Gal. Cæteriq; scripserunt ad morsum canis. Tamen Aui. Sanguis canis rabidi secundũ quod dicitur vulgariter confert morsui canis rabiosi. Nec miretur hoc qui cogitet lapidem, a cane morsum vsq; in prouerbium discordiæ venisse ait Pli.

Ad latratum.

ACCEPIMVS A quibusdam, quod cum quis latratum canis vult cohibere, ne illi sit impedimento in quibusdam peragendis, quod maxime amantibus ad amantes accedentibus nocere solet & furibus nocturnis. Itaq; cor canis edat, quamuis dicunt quidam quod potatum præstantius est. Ideo ustũ redigatur in puluerem & deglutiatur, quoniam latratum canis comprimet, quod furibus, et amantibus dimittimus credendũ.

De pilis canis.

IN Partibus sectis ictu, humanis, ab impetu canis. Vulgo pili canis approbantur, quoniam a proprietate, appositi & sanguinem glaciant, & sectae parti sanent, ne fiat vlcus tabidum. Fiat autem hoc confestim post ictum.

De cute canis.

Legitur ꝙ pellis canina, cui vis digitorum circundata comprimit distillationes.

De dente canis.

SI Infantum gingiuæ canis dente conteruntur, citius euocantur dentes lupino dente, & pulnis dentium canis potu haustus, morsum curat canis, & dentibus dolores, ac gingiuas componit. Tactuq; alium dentem euocat, aiunt; quidam & maius prædicant quod tactu etiam pellit signa cicatricum, & puluis huius dentis, vsti, cum melle reprimit gingiuas.

De capite canis.

CANIS capitis vsti puluis, morsum canis curat dum in potu fuerit haustus, & cinis eius aspersus cancerosa curat vulnera. At rabidi canis caput cum vino haustum regium morbū comprimit.

De cerebro canis.

Cerebrum canis fracturas solidat, dum inuolutū lana apponitur.

De lingua canis.

ET Lingua canis habet medicam facultatem, quoniam tum suas partes ictu sectas, cum aliorum, ad salubritatem reducit, lambendo. Natura etenim dotauit linguam canis salubri proprietate, neq; latrant canes lingua canina in calciamento subdita pol-

lici ait Pli.

De corde canis.

COR Canis ustus potu cohibet alterius canis, vocem, fugiuntque canes habentem cor caninum.

De Iecinore canis.

IECVR Habet dotem contra morsum rabiosi canis cum tostum editur.

De fele canis.

ET Felis narrantur magnæ proprietates. quod, si uerum est, & canis & genus humanum maxime debet naturæ, propter tot dotes quibus dotauit natura partes canis. Nam plurimorum animantium & partes & corpus vniuersum proijcitur. Canis vero nequaquam, quoniam fel admixtus melli, langores componit oculorum. Fertur enim quod Appolonius carauerit oculorum suffusiones fele.

De Liene.

Lien canis cũ uino ustũ prodest lienosis. quia splenem absumit.

De pingui canis.

QVI de adipe scripserunt, testantur, quod canis adeps. Medetur doloribus aurium, & podagræ, & quod detergit etiam lendes capillorum, & surditatem emendat.

De sanguine canis.

EXPERIMENTO Inuentum est, quod sanguis canis, austus potu prodest, quia opponitur tremori. Sanguis euulsis pilis illitus impedit ortum succedentibus. Putant etiam quidam, quod, nihil est præstantius canino sanguine cõtra polum ve-

neni. Vomitiones quoque hoc animal monstrasse uidetur ait Pli. tormina etiam ventris potus is componit.

De carne canis.

Neruosa caro canis dū bibitur aduersus canis morsum laudatur.

De Lacte canis.

CANINI Lactis potus ortum impedit capillorum. Verum si fuerit nouæ puerperæ, casus est causa pilorum. Sed lac huiusmodi oblatum vtero gerenti mortuum fœtum excludit. Ast nouæ puerperæ datum lac canis, uiuā educit genituram. Tamen eius albugo tollit dolores aurium & pondus. Illitum, & pilos euulsos lac illitum, confestim post euulsionem crescere non permittit. Eoque dentes infantis illiti crescunt absque dolore, & pereptum ab vtero fœtum, continue cum melle & vino potum lactis euocat.

De Lotione canis.

LAVACRVM e lotione canis verucam delet, quod si addideris portiunculam salis nitri, & regio morbo, & prurigini, opponetur. Sed in auxilium & fauorem hominis. Itaque recens lotium credimus quod omnem verucam comprimat. Sed lotium rabiosi calcatum canis nocet maxime vlcus habētibus. & qui in urinam canis suam egesserit. Torporem lumborum dicitur sentire. Tamen lutum factum atque in lana lectum, & callos tollit, & verucas.

De fecibus canis.

FECES Canis dum redigeris in cinerem. Demum admiscueris portiunculam ceræ uerucas curabis illinendo. Faciunt &

gluten ex eisdem qui profitentur artem calciamentoriam, ad glutinandas pelles. At eorum canum feces qui uescuntur ossibus exsiccatoriam habent facultatem. Itaque haustæ cum lacte fissili dysentericis succurrũt. Admiscetur etiam medicamentis antiquorum vlcerum, & melli admixtæ oppugnant anginam & glandularum inflammationes superillitæ. Combustæ etiam melliq; admixtæ tineas comprimunt, & rhagades ani feces cum rosaceo cito curant. Sed in puluerem redactæ atque oblatæ in potu prosunt hydropicis.

MICHAELIS ANGELI BLONDI TRACTATVS IIII.

De Venatione.

PERACTIS Omnibus quæ ad canes spectant, oportunum est, ut iam descendamus ad uenationem. Nã de indagandis feris, siue de circumueniendis. Posthac fiet sermo, ideo, tum dicimus uenari animalia, cum artificio quodam, seu solertia querimus ea, quoniã arbitramur hæc quoque perficere, ni desuerit nobis uirtus illius, quem inuocauimus ab initio. Deo namque præuio cuncta officia mortalium ad fœlicissimum finem ueniunt.

Quid sit venatio.

VENATIO *non est Aucupium, quia auium est aucupium, & syluestrium ferarum est venatio. Itaq; artificiosam quandam et solertem ferarum inquisitionẽ, venationẽ esse dicimus.*

De feris venabilibus.

VENABILES *Feræ sunt maxime quæ sequuntur. Lepus timidus, & pauida Dama, Simia imitatrix gestuum humanorum. Ferox Aper, Capra syluestris lasciua, atque Capreolus, Crudelis Lupus, Vulpis dolosa, Vrsus fortis, Ceruus velox, Linx maculosa, Tigris impia, ac simillima, vt Pantheræ dicuntur & Leones, atque alia genera ferarum notissima venatoribus.*

De antiquis locis, feris vberrimis.

LEPORVM *copia Baleares insulæ olim abũdabãt. Duæ quarum pityusæ, duæ uero gimnesiæ uocantur. Hæ autẽ obrutæ leporibus. Incolæ ab Augusto contra postulauerũt auxilium militare, quia maxime famis causa fuerant Lepores. Sed in campis Crotoniatis haud procul a Scylletio, olim Colonia Atheniensi, quæ non multum distabat a Valonia, in Epiro constructa ab Achiuis, erat Luporum copia. Nunc vero per vniuersum orbem reperiuntur Lupi crudeliores præsertim in Italia. Aprorum copia fuit, in Aramanto nunc etiam in Italia. Alborum autem Vrsorum copia dicitur in Mysia esse, Spirant autem hi venenum ore, quoniam spiritu canes interficiũt venaticos. Alij aero qui capiuntur cum fiunt mites carissimi sunt Principibus. Libia autẽ cum fœlici Arabia omnium*

ferarum genere dotata est quoniam, & dama & capra sylvestris capreolus, linx, tigris, panthera, & leo, & pleraque alia sylvestrium animalium comperiuntur in illis regionibus, quibus aliæ pleræque partes priuatæ sunt.

De specie venatici canis.

OMNIS canis qui insequitur feras dicitur canis venaticus, & inuentus est sagax siue odorus. Sed canis odorus est, uel potius odorificus qui sequitur odorem ferarum. Sagax vero canis est inquisitor ferarum atque aliorum animalium.

De Priscis venatoribus.

NON possumus etiam non laudare Priscos venatores, nō tam venationis causa quam otij fugiendi. Inter quos maximam fert gloriam Hyppolitus, atque Abbas qui præcipue insequebatur apros, a quibus Adon interfectus est in sylvis venando; & Carpophorus venator carissimus Imperatori Domitiano propter venationem. Priscus violentus erat in lepores. Orion adeo præstans erat venando, vt nulla ferarum poterat aufugere. Endimion maxime uenabatur in montibus. Legitur de Mithridate quod per septem annos, non est ingressus aliquā vrbem neque habitauit domos, seu tecta ruris. Perdix nefandus fuit venator. Acteon venator a canibus venaticis cōsumptus est. Philoctetes, Mopsus Cretensis, Cephalus Atheniensis. Henmus & Panopes Aceste Regis Trinacriæ in venatione comites erant. Cæterique alij quam plurimi quos nobis præstantissimis venatoribus recensendos dimittimus; quoniam audistis Aescalapium, Milanionem, Thesеum, Palamedem, Vlyxem,

Mnestheum, Diomedem, Castorem, & Pollucem, Machaonem, Podaliriũ, Antilochum, Aeneam, et Achillem, qui olim Dijs cari fuere.

De claris venatricibus.

DE Clarissimis etiam mulieribus, legimus, has fuisse uenatrices. Atalanta primum insurgit cuius patria Archadia fuit, hæc omne tempus uitæ uouerat uenationi, intacta uirginitate, quoniam laboriosos conceptus perorrebat. Calisto magna uenatrix, filia autem Regis Licaonis qui fuit Rex Archadiæ, & de quibus fabulatur antiquitas Diana est, quæ perpetuo studio uenandi capta erat. Arethusa comes Dianæ, Hippechromis Centauri filia. Amimone filia Danai Nympha Britonia cæteræq; omnes, quas clarissimis uenatoribus notissimas putamus esse.

De uenatoribus Neotericis.

VENATORVM autem uel uenatricum clararum non oportet referre nomina recentiorum, quia uiuentibus præsentia sunt notissima. Tamen si quis adhuc non nouit omnes, paucis docebimus quo oẽs noscat egregios uenatores, ut si quando uenari uoluerit accedat ad optimos ferarum indagatores. Ideo cum quis nutrit canes uenaticos tam sagaces, ꝙ odorificos ille est acerrimus uenator. Propterea dum circunspicies vrbem, & illustrissimas ciuitates Italiæ, uidebis canum ululantium stabula, quibus fruges annuæ uix sufficiunt. Sunt & alij quidam uenatores animo tantum, quia inopes, tamen canibus uenaticis semper blandiuntur, siue lætis oculis respiciunt

illos desiderantes, quorum ideo non retulimus nomina, quia seruauimus uenantium decorem.

De utilitate uenationis.

PVTAMVS nunc etiam utilissimam uenationem esse, quoniã est exercitiũ uitæ saluberrimum. Dicunt.n. medentes, q̃ exercicium est humanæ uitæ conseruatio ad sudorem exclusiue, & ex Xeno. Labor turpitudinem & contumeliam expellit, & qui ab initio frugum penuria laborabant omnes inutiles exercitationes prohibebant præter uenaticas, quinimo uti sanciebant, quia uenatio agilem efficit iuuenem & sollicitum, ut facile & militiæ onus ferre possit uiuaciorem reddit, quoniam uenatio corporibus bonam ualetudinem comparat, Hinc enim uident, audiunt magis & senescunt minus, ait Xenop.

De ætatibus aptis venationi.

LIGVRGVS Olim condiderat legem, quod qui puberem ætatem superauerint venatione utantur; præter huius ætatis homines quos publicum officium impediebat. Itaq; nos etiam pulcherrimum esse censemus, ut q̃ primum adoloscentes cœperint iuuenescere, utantur uenatione, uirilis ad finem usq; ætatis, maxime leues, ac celeres, assueti laboribus, grandi animo, necubi cedentes timori, patientes frigora, nec timentes æstum, tolerantes sitim, uigilias lucubrantes, docti in nodum atq; gyrũ corpus redigere, oculis experti micare, manu torquere astile, haud ignari & fundam torquere, & Satyris antiquis saltu non absimiles, cuiq; ponderi libenti animo succumbentes, & equestres & pedestres, quoniam & Xenop. At qui ad ue-

nationem quoque toties antea exhibant, ut pro exercitatione venatores satis essent & ipsis equis. Sed ubi Artax. R. & qui erant familiares redditi sunt vino inferiores, non amplius eodem modo neque ipsi egrediebantur, neque alios ducebant ad venationem, quin potius si qui laboris studiosi, atque industrij una cum suis Aequitibus simul venarentur.

Ad quos uenatio pertinet.

LEGITVR apud Xenop. q uenatio, & canes fuerit inuentio Deorum falsorum utique, quoniam Apollinis, & Dianæ. Verum nos putamus hos magnos fuisse Principes, quia uenatio solatium est principum. Nimirum igitur dum omnes Principes canum gregem nutriant; & sonipedum in stabulis armentum pascant, quo uenari possint, cùm uenandi incesserit libido, & tempus postulauerit. Propterea arbitramur, q uenatio pertineat ad Imperatorem, ad Regem, Ducem, Marchionem, Comitem, & ad quemque nobilem virum; & egregium ciuem. Aliorum autem hominum officium est domi proprijs artibus uenari, quoniam Xeno. Cũ uero ad uenationem Rex exierit, id quod persæpe ait in mense, educit custodiæ dimidiũ. Venatio itaque olim etiam fuit Principum & Regum.

De armis uenatoris.

INSTAR Castra sequentum armari oportet uenatorem armis uenationi necessarijs, quoniam ut sine armis non potest Miles belligerare, ita neque uenator potest uenari absque armis necessarijs uenationi. Ideo dicimus hæc arma esse uenatoria, videlicet pedunculũ ramosum sed iacularem quo feram possit

percutere cum oportuerit. Arcus etiam tensus ferendus esset cum pharetra, uerum eo Itali non utuntur, Asiatici autem maxime, quia sagittis, & procul feram feriunt, ensem autem admotum fœmori deferat uenator quamuis Panones, Dalmatæ, & Græci ferunt securim, ex Italis quidam & falcem. Verum omnibus uenatoribus astilia commendamus, uel pila adunco ornata cuspide. Laquearia etiam ferenda sunt, ad nectendum prædam, nec est omittendus paruus gladiolus, quia ad resecandum, & scindendum feras est necessarius. Xeno. autem cum de uenatione, inquit, exeuntes in uenationem habeant oportet arcus, & iuxta pharetram in uagina mucronē aut securim. Præterea Cratem & pila duo, quo alterum emittant, & altero si opus fuerit Cominus utantur.

De indumentis uenatoris.

ET Quoniam hominis diuersa sunt indumenta, ut & diuersa tempora sunt & uariæ nationes quæ uarijs utiuntur operculis, nam ciuile indumentum est dissimile tegmentis uilicis, et militaria tegmenta diuersa sunt a tegmentis uenatoris. Ideo uenatoris oportet uestimenta esse succinta arctaq. quoniam lata ampla ue, sunt impedimento cursui. Cingulus autem sit lineus & pedes coturnicibus imbuti laudantur. Caput etiam tegatur pileo, siue alio quouis arcto tegmine, quod maxime nō egeat vinculo. Laudamus autem indumentum quorarium quo iuniores vulgo utuntur, quoniam defendit uenatorem ab imbribus, & flatibus uentorum. Hoc.n. indumentum nec spinis distrahitur, ni mirū igitur dubio Prisci uenatores pelle lincis te-

gebantur: considerabant enim dictas utilitates. Hoc namq; testatur Virgilius, cum inquit succinctam pharetra, & maculose tegmine lincis. Tamen sunt quidam qui faciut soleas ex corio bouino crudo, siue aprino nectentes uinculis factis ex pelle arietina, & is usus calciamentorum est apud quosdam Hyspanos, Græcos, Dalmatas, & Panones. Sic namque uenantes imbuti, sunt leuiores ad cursum, neq; Lagœna omittēda est, ne siti defatigatus uenatur obeat diem, præcipue proluens uentrem aqua.

De arte insidiandi leporibus.

PROCVLDVBIO Ferarum maxime, non adeo lepores capiuntur per insidias. Nos autem uidimus uenantes, in capiendis leporibus hunc modum seruare insidiandi. Dimissi ac sparsi uenatores per inculta frequētius q̄ per culta, arte quadam incedunt laquearibus canem leporarium detinentes. Spineta & sentes, siue dumeta, saltusue potius celebrantes q̄ nemora. Nonunq̄ etiam præmittunt odorum canem qui e latebris pellat timidum leporē, post quē e laquearibus mittunt canem fugacem, altis clamoribus persequentes, & sunt exhortationes fugacium canum. Comprehensi demum lepores frequentius scinduntur a canibus, q̄ cruenti ab ore canum euellantur a uenatoribus. Quot autem uenantiū currentes procidunt, ac lacerantur, uenantibus omisimus hoc discutiendum. Quidam etiam sedentes post fruticem siue carecta seu dumum leporibus insidiando, Optimorum uenatorum consequuntur nomen. hoc fit autem cum uenantium maxima pars, e lōgis circuitibus

expellit lepores insequendo vsq; ad insidiantes, quos improuiso dum agrediuntur canes ꝙ fit bellum cruentum uenatoribus est notissimum, quoniam timidiora animalia semper sternuntur. Veh igitur leporibus in conflictibus fugacium canum. Venantur autem lepores & post uindemiam in uineis, & in campis aratorijs confestim post mensem. Verum turgidi ac pingues maxime decipiuntur rigente bruma & super niuem. Sed in diluculo leporum præstantissima uenatio est.

De dotibus leporis.

VT Autem in excussum aliquid de lepore nõ omittamus, Itaq; de dotibus eius dicemus. Sciendum est igitur, quod lepus est animal timidum, præterea fugitiuum, debilis naturæ, ideo mollissimum, imbecille uiribus, & pauidum natura; ideo semper proripit fugam. Dotatus est etiam posternis cruribus oblongis, & protensis auriculis. Fertur autem quod lepus sit animal inmundum, recubat super petrã, reclusis obdormiens oculis, Mas & Fœmina idem est lepus, & annorum numerus cognoscitur eius per foramina posterna. Scriptum est etiã ꝙ lepus candescit hyeme, æstate uero prop rium colorem seruat, fit autem hoc, quia niuæ utitur in escam; quoniam recedẽte, rutilescit annis omnibus inquit Plinius. Octauo an, sine mare gingat lepus, ad huc dubium est. Lepus autem fit carnosum sed non pingue animal. Eiusq; caro in nobis crassum conficit sanguinem, uerum præponitur barbato gregi. Itaq; qui cupiũt macrescere atq; extenuari utantur canibus leporarijs. Qui uero volunt fieri pingues, fugiant eas. Ius etiam carnis huius

lenit

lenit dolorem ligamentorum, & caro assa sternit intestinorum langores. Sanguis autem leporis uelamen abstergit oculorum. Retulit etiam Aui. q cerebrum leporis medetur membrorum tremori. Quod nos experientes inuenimus uerum esse, ideo assatum exhibuimus. Prodest & gingiuis infantum, ad euocationem dentium, & detersionem, quia proprium est illi cito dentes euocare destructo dolore. Dicitur etiam quod caput leporis ustum & cum pingui vrsi confectum instar cataplasmatis oppugnat alopitiam. In omnibus etiam fluoribus præcipue intestinorum coagulum leporis aliis quibusque coagulis præfertur. Temperat & morbum comitialem admixtum aceto. Tenet & menses mulierum, & Tiriacæ admixtum confert uenenosis. Hoc autem prædicatur faciat oppositum, recitatis, quia solutum cum aceto confestim mollit lac in ubere mulieris. Pilus etiam leporis fluxum sanguinis nariū frenat, & pulmo oculorum componit langores & pedum lesiones ex calciamentis. Cor etiam apensum collo repellit quartanas, tritum etiam cum tertia parte thuris cum uino aquoso oblatum epilenticos curat, sed cum samia terra datum, medetur pro fluuiis mulierum. Tamen qui his maiora cupit cognoscere de animali hoc, ascendat ad Philosophum, ubi de animalibus, atque ad Plinium, quoniam apud hos, & reliquos Auctores cognoscet reliquas leporis proprietates.

De arte insidiandi Lupis.

LVPIS autem acuratius q leporibus oportet insidias parare. Illi namque timidi, hii vero audentes & calidi sunt. Propte-

rea funeis retibus sunt decipiendi, namque omnis alia venatio quam reticulosa uana est. Ideo fiant retia fortia, ac distensa, vt uidebitur, quoniam quanto fuerint tensiora tanto vtiliora erunt, demum extensa adligentur arboribus, siue alijs retinaculis arte factis. Dum tamen forti nexu extensa retia contineantur. Ramosis autem frondibus prætegantur admodum in plerisque partibus, ne lupi adeuntes cito comprehēdant insidias. Præterea iuxta retia ex vtroque latere, fiant quædam opercula ex ramis syluarum, vt essent ferarum tecta, siue cubicula, in quibus nonunquam latitant. Illi, quinimo semper, qui sunt optimi insidiatores, habentes acutos cuspides quibus possint confestim aggredi lupos quos detinuerint retia. Namque, nisi quam primum adorti fuerint inuolutı retibus citissime reuoluuntur, ac disfugiunt. Ne igitur accidat hoc, oportet esse venatores celeres ac forti animo, qui acutis cuspidibus, ac iaculis perfodiant ventrē & tergora luporum. Verumtamen venantium plurimi cum canibus circundent loca in quibus lupi latitant, latrentque tantū canes post illos detenti laquearibus siue instructi ad actionē, quo lupi ob impetum canum, retrorsum nō disfugiant. Agantur demum lento passu cum nimium distant a retibus, dum uero prope fuerint impetuose pellantur magnis cum clamoribus venantum dimissis cunctis canibus, ut faciant maiorem impetū. Sic etenim plurimi luporum decipiuntur. Est autem & alius modus decipiendi, & est laquearium quoddam factum arte pastoris, quoniam quam primum lupus caput imposuerit siue pedem, detinetur. A canibus etiam solent comprehendi lupi, sed

hoc accidit rarius, quia lupus est & versutior, & sagacior cane.

Ad occisionem luporum.

VIDIMVS Quosdam agricolas, per vrbem, deferentes pelles luporum, quos aiebant occidisse puluere quodam, remotis omnibus armis, retibus alijsq; insidijs luporum. Itaq; euntes vendebāt cardum varium redactum in puluerem. Dicebant.n. quod et mures necabat, quod dū examinauimus diligenter inuenimus dictum cardum esse, de quo iam dictum est a nobis, ad occisionem canis. Propterea parandum est medicamen hoc, eodem modo, dum volueris occidere lupos, & fidem Anazarbeo præstare, siue Brasicam rusticam cum seuo contundes atq; oppones edendum, quoniam necat lupos.

De dotibus lupi.

ET Quoniam studemus etiam vtilitati venantium. Ideo dicemus de proprietate lupi, & partibus eius, quo venantes deligere possint, quod illis prodesse poterit. Sciendum est igitur, quod lupi præda fit, ad tollendum animal damnosissimum, & ad liberandum pecus ab eorum insidiatore, atq; armētum. Natura autem illum produxit, arbitramur, maxime propter hominis commodum atq; utilitatem. Etenim vulgatissimum est huius rapacissimi atq; dolosissimi animalis pellem utilissimum tegmen homini esse ad propulsionem frigoris. Fiunt namque ex corio lupino tegmenta itinerantium itidem & uenantium, quia notissimum est illis quod hac pelle prætexti non imbribus siue gelu, sed neq; ui ventorum offenduntur. Sixtus autē

ad Octauium, de carne lupina, inquit, Caro Lupi comesta cu rat fantasticos. Prudens itaq; venator seruabit carnis frustū ad vtilitatem fantasticorum, quoniam hoc et Esculapius confirmat. Aui.ii.Can. vbi de carne dixit, carnes Luporum, & habentium rostra, & vngues abhorret stomachus, & inferius caro Luporum & habentium rostra, & vngues bona est emorroydibus. & pingue lupi laudatur, ut pingue canis. Sanguis etiam eius, colonis langores sternit. Dens vero lupi gingiuas infantum extenuat quo dentes leuius proueniant. Dens etiam curat eum in sua passione, qui Lunam senserit, vt Pytagoras docuit. Laudatur quoq; oculus lupi, ad accuendum intuitum. Sed cor eius, ut docet experimentator, oppugnat morbum comitialem, quod si diu seruatur arrefactum præfert aromatizitatem. Intestinus autem magnus, lupi vincit cruciatus colicos, vt & fimus eiusdem, & qui viderit prior lupum, q̃ Lupus eum inspexerit Lupi dolum comprimit & sagacitatē. Quem vero lupus inspexerit prius, q̃ videatur, raucus efficitur. Quod & Maro cecinit, lupi me uidere priores. Creditur etiam quod uis amatoria sit quoq; in extremo atq; exiguo villo caudæ Lupi. Oportet autem viuo detrahere inquit Pli.

De arte insidiandi Vulpibus.

ET Vulpes dolosæ sunt de animalibus venabilibus. Sagaciores autem oportet esse venatores in decipiendis Vulpibus q̃ sint in uenandis cæteris animalibus, quoniam facillime proripiuntur, & cursu præstant canes uenaticos. Propterea do-

losa animalia, non nisi dolis capiuntur. Occulta itaq; conficiuntur vincula in sepibus, & dumetis quæ transgredi solent Vulpes, cum præcipue student offendere pullos gallinaceos, quia ab illis detinentur, e quibus etiam euoluuntur, ni velox custos adfuerit, cum nouerit aliquam e Vulpibus comprehensam esse. Vulpes enim dolo superant, & Priscos Græcos, & quosdam recentiores Hyspanos, quibus omne studium dolosum est. Pulcherrimum autem est, fugiendo diuertentes vulpes prosequi canibus quibusuis sagacibus. Tamen venantibus nullum est maius solatium, q̃ comprehendere Vulpem sedentem in arbore procera, quoniam solet oppugnari ut castrum circunuallatum hostibus, quia nec incẽdia timet, nisi cum pars proxima uritur, plerunq; acutos etiam cuspides non fugit, quinimo patitur perfodi, priusq̃ in turbam descendat canum, lectam in aciem, inq; eius cladem paratam. Verum cum fuerit coacta in acerrimum bellũ descẽdere, Solet deijci impetu quodam instar fulguris, in maximam canum cohortem, ut sagacissimos laniat et a præstantissimis dilaceretur, q̃ fit igitur cruentus conflictus ille venantibus res est notissima.

De rebus a proprietate Vulpes necantibus.

ET QVONIAM nec Canibus cõprehendi, neq; arte do lo ue quo uis alio, frequenter decipi nõ potest vulpis, ne igitur dãnosior fiat indies. Cũ edulibus gratis illi amaras amygdalas conficies, atq; oppones edendum, quoniam hoc cibo perimi so-

let, hoc etenim docuit nos Anazarbeus lib. primo. Præterea brasica rustica cum seuo panibus datum in cibo varias Vulpes necat inquit idem in quarto eiusdem operis.

De dotibus Vulpis.

ET Si dolosum est animal Vulpis. Tamen natura ipsam etiam dotauit proprietatibus, ne igitur uenantes frustra insidientur illi, siue post comprehensam prædam pelle detracta ne deijciant carnes Vulpis. Dotes singulas narrabimus, ut seruent proprijs affectibus profutura. His etenim notis diligentius Vulpes uenari proponent. Itaq; Vulpis est notissimum animal, & insectari solet pellis ob causam, nanq; calidior est cæteris. Verum neq; eius caro abijcienda est quoniam elixa in pingui oleo oliuæ, componit omnes frigidos affectus nodorum, & quorumuis ligamentorum remolliens neruos contractos, & collectas tuborositates. At pingue Vulpis sternit auriũ dentiumq; langores, et pulmo eius confert phtysicis dispneamq; oppugnat.

De arte insidiandi Vrsis.

ET Si Vrsus etiam decipitur, ut quoduis animal uenabile. Tamen Vrsus eget maioribus insidijs solidioribusq; vinculis q̃ quoduis relatum animal, Viribus itaq; ac fortissimo Robore indiget qui Vrsum vult superare, nanq; cum retibus funcis nõ impeditur solet aggredi uenantem, cupiens strictis amplexibus luctari. Plerunq; igitur uincit & non uincitur. Vidimus autem hominem fracta referentem crura qui cum Vrso lucta-

tus fuerat. Isq; ni raptim præcepsq; se ipsum ex prærupta ru pe deiecisset sperantis prædæ factus esset præda. Verum cœlesti fauore atq; ope medica adiutus conualuit; perdens nomē uenatoris quia claudus. Tamen cum quis cupit insidiari Vrso post retia cautius latitat. Cumq; inuolutum Vrsum conspexerit quem uis canum fugatium compulerit sessum acuto cuspide feriat astilibus corneis infixo perq; os ei gulā nitatur fodere dum uictor cupit esse, neq; expauescere oportet, quia pauor fortis etiam animi sternit uires, dum uero quis sit vilis animi, fugiat cum procul bestia est, sin forti fuerit animo, furens expectet animal, donec astilibus transfigatur, & canibus conterratur sagacibus. Vbi igitur fuerit copia Vrsorū, ibi oportet esse uenantium multitudinem.

De dotibus Vrsi.

ET Q*uoniam Vrsus etiam dotatus est multis proprietatibus. Ideo narrabimus & dotes eius quo venatores alacrius possint uenari, vtentes Vrsi proprietatibus ad conseruationem propriæ ualetudinis. Itaq; constat Vrsum animal sæuum esse, de quo, quanta scripserit Arist. Alex. Solinus & Pli. arbitramur fore notissimum. Propterea nos tangimus ea tantū quæ uenantes seligent ad propriam utilitatem. Carnes Vrsinas dicimus esse duræ concoctionis propter glutinum quoddam, quoniam tales natura sunt. Nequam igitur est alimentum ex his carnibus. Ideo putamus potius edendas esse fauore medendi q̄ gratia cibi. Fert autem princeps quod adeps Vrsi oppugnat Alopitiā. Verum, retulit Anazar. quod pingue Vrsi confert*

incremento capillorum, prodest & laborantibus morbo comitiali, atque illitum vmbilico soluit corpus infantum.

De arte insidiandi Ceruis.

LEVES etiam Cerui insidijs detinentur. Tensis etenim retibus comprehenduntur Molossis canibus, ac Teucris dilacerari solent uenando. Tamen cum ceruorum agmen in latissimis pratis pascitur frustra insequitur a uenatoribus, nanque leuiores sunt cerui et sagacissimis canibus, neque iuxta fontes oportet ceruos insequi, quoniam, ut audiuimus tranant & latissima maria in ulteriorem regionem acti præcipue a canibus. Ideo cum quis cupit ceruos decipere. Dicimus, agendos esse in nemora, & saltus auios, quia cornibus arboreis in syluis præripiuntur, seu detinentur ad accursum canum, & sic miserrime ceduntur, ac laniantur. Percepimus etiam ceruos coactos necessitate ad uenantes homines tanquam ad suos defensores ante uim canum confugisse, quos cum tueri deberent acutis fodiunt cuspipibus, seu funibus nectunt canapeis. Sicque victores, præda, haud laboriosa uenatores gloriantur in ciuitatibus. Xenophon autem in de uenatione, cum de hinnulorum, & ceruorum uenatione refert, tum Indicos canes oportere esse aduersus hinnulos, & ceruos, quia erant valde magnæ & ueloces, nec pusillanimes, & cum tales fuerant ad laborem sufficiebant, sed cum tales haberi non possunt hac tempestate eligantur præstantiores, de quibus iam diximus, quoniam efficient haud minora venando, quam fecere indice canes. Docet etiam idem quod hinnuli teneli uenantur uerno tempore, tum enim prodeunt in

lucem

lucem e visceribus parentis. Præterea instruit venatorem in sylvis contemplari in quibus ceruæ plurimum versantur, & antelucanis horis venator adueniens locum armatus, vt descripsimus, religatos canes dimittant procul a nemore, ne perspecta cerua concitent latratus, quod esset causa vanæ venationis, in ortu vero Auroræ prospiciat in quod speleum cerua ducit hinnulos fotura, nam recumbens præbet natis vbera, studiose intuens ne ab aliquo perspiciatur, hæc igitur vbi perspexeris, soluito canes, tu uero astilibus manu uibrantibus ad primum procedito hinnulum spelei memor in quo recubuerit cerua ne ductus errore decipiaris, nam multoties illud est distantius quod propius videbatur, inspecto tandem hinnulo, uel cerua impetuosius accedes, quia immotus manet ut terræ affixus, quinimo & permittit se ipsum opprimi rugiens fortiter, nisi cum imbre perfusus erit, Tum enim disfugere solet ob rigorem frigoris, comprehenditur autem a canibus persequentibus cum labore, qui tandē tradendus est retium custodi, quia cerua parens tū ad rugientem cum ad detinentem accurrit, ac retinentem aggreditur, ut eripiat hinnulū, tum ergo hortentur canes, & torqueat iaculos venator, nam & cæteri hinnulorum adcurrentes sic decipiuntur. Grandiores vero laboriosus decipiuntur, quia pascentes cum matribus acti a venantibus fugiunt celerius parentibus, præcipue cum ceruæ oppugnantes resistunt canibus, ideo haud facile capiuntur nisi turbati, ac dissipati, veloci tandem equo persecuti vix primo cursu iungūtur hinnuli, secundo uero, vel tertio, corripiūtur ait Xenoph. quia

ætas tenera labori supereſſe non poteſt, tandem uenatio ceruorum cum ſit pulcherrima, ni mirum quod Franciſcus Chriſtianiſs. R. Galliæ hoc genere uenandi præcipue oblectatur. Solertem. n. tũ equitem cum venatorem redit ceruorum venatio. Itaq; iudicamus Regem hunc præſtantiſſimum Equitem eſſe, propterea & optimum bellatorem.

De dotibus cerui.

ET Si quis accuratius ſcribere potuiſſet, de dotibus cerui. Tamẽ arbitramur q̃ nemo fidelius nobis referre poſſet quæ cariſſima uenantibus eſſe debent, quamobrem eligentes potiora, legimus apud Ariſt. In de nat. Animalium quod cerui uere uigent maxime ad curſum cum fugiant. Inteſtinum uero tenue atq; imbecille habent, vt etiam ſi leuiter percuſſeris rumpi poſſit, cute adhuc integra, Idem quoq; petra diſrupta eſt uno aditu, unde deffendere ſe repugnareq; ſolet, ijs qui inuadunt. Verum ad dotes cerui accedentes à cornibus inchoabimus, quoniam primũ ea ſeſe nobis obijciunt, dum producuntur cornua molliaq; ſint, optantur in alimentum a nobilioribus, quia ſunt eſculentũ precioſiſſimum. Poſſident. n. maximas & precioſiſſimas dotes in acontium. Adultorũ autem cornuum atque arboreorum maxima dos eſt in morbum comitialem. At cinis cornu cerui oxirodino permixtum ſuperat langorem capitis. Solidat & dentes fluctuantes. Hoc etiam cornu ſluoribus obſtamus capitis, & puluis cornu cerui frenum eſt ſanguinis quem quis eijcit ab ore, eſt etiam præſidio homini in lumbricos, deglutitum, & laudatur cornu dextrũ. Præſtantius namq; ſcimus

esse in medendo. Sed ex cornu cerui fiunt & quædam ornamenta armorũ. Ex corio autem fiunt tegmenta hominum, ac rerum multarũ opercula. Dicitur etenim quod inuolutus pelle ceruina non timet serpentes. Tamen caro ceruina seruat hominem calidis ab affectibus. Verum quia cerua dum gerit utero male olet, & instar hircorum, tunc demum non est venãda. Os etiam de corde cerui seruandum est quia maxime prodest cordi. Estq; uis in illo temperare melancholiam. Pulmo remollit tussim. Coagulũ cerui laudatur contra haustum venenosorum. Lotium placat dolorem lienis, & flatuosos spiritus uentriculi, & uentris sternit. Viscera autem damnamus quoniam ea & famelici canes diffugiunt etiam.

De arte insidiandi capreis.

DE Venabilibus etiam animantibus caprea est. Compar equidem leuissimo ceruo. Ideo putamus capreas uenandas esse eadem arte, quã & cerui decipiuntur. Comprehenduntur enim canibus, implicantur & retibus; at rarius q̃ cerui, quoniam alpes & montiũ culmina colunt. Propterea oportet insidias præponere montibus, & collibus. In syluis etenim citius decipiuntur, nam frequenter fuga uenatorem decipiunt. Studendũ est quoq;, ne Venantes perspiciantur ab illis, quia procul etiã agnoscunt Venatorem. Ideo uelociter occultantnr difugientes. Cum uero uim canum & insidias Venantum prope senserint, ex rupibus etiam præcipitantur, quare & rupes sunt obsidẽdæ, dum hanc prædam corripere uultis. Tamen nouimus, ut circa Romanos agros, inq; syluis sub urbanis, insidiatores ia-

culis, noctu, siue machina ferrea igni crepitante transfigunt ad mortem, tam capreas, quam ceruos, ursos, atque apros, quod est notissimum urbis acolis, hoc fit autem fauore luminis Lunæ. Hoc autem pronūciamus officium non esse uenātum. Est enim ars hæc insidiantis, inuenta propter lucrum.

De dotibus capreæ.

QVIA Studium uenandi nostrorum temporum. Penitus non imitatur Priscam artem uenatoriam. Ideo omniū uenantum, studentes, utilitati ac solatio, ab initio proposuimus, quasi periclitatam artem uenandi Prisco restituere nitori. Processimus congruo ordine, insidiarum diuersitates utique honestarum, spectantium ad Principes & uiros egregios, potius quam ad uulgares homines, uerū studiū aperientes. Ideo speramus oīum Venantium familiaritatem nobis maxime profuturam, quoniā moti eorū amore curauimus, post artem insidiatoriam, dotes etiam prædarum describere. Itaque currentes ad calcem uenationis. Dicimus postremo & capreæ dotes, ut hinc Venantes etiam selectis proprietatibus, læti uertantur domum, feris circunsepti disputantes de fuga ferarum, & canum præstantia, memores etiam dotis ferarum, capreæ adiectis proprietatibus. Caprea etenim saxa & rupes altissimas celebrando habitat, quoniam respectu aliorum animalium, timidum animal est. Tamen uidimus & mansuetum, nam inter homines deponit feritatem celerrime, ut & hinnulus cerui. Dicitur autē quod partem sectam ictu reficit pulegio, ex pelle fimbriātur mulierum pellicea indumenta, fiunt & chirotecæ, & reliqua

ad vſum hominis. Caro in nobis alit ſuccum melancolicum. Pingue eius medetur langoribus articulorum. Nec ſanguis capreoli glatiatur, ſed feces eius cum vino proſunt ictericis, atq; nardo adiecta ciunt menſes mulierum, alios tamen fluores ſanguinis frenat cum aceto hauſtus. Vſtæ etiam feces admixtæ oximeli alopitias detergunt.

De Imperatore Maximiano.

HACTENVS *Scripſimus, de canibus & venatione, remotis exemplis noſtræ tẽpeſtatis. Ideo ne opus hoc prodeat in lucem tali remoto ornamento, Ab Imperatore Maximiano olim Auguſto, auſpicabimur. Cum eſſet notiſſimum illi, q̃ venatio citra delectationem afferat vitæ ſalubritatem. Ideo præſtantiſſimos Venatores Priſcos magni animi ardore imitabatur. Itaq; inter cæteras venationes, accidit venando, in Bauaria q̃ perſequens Dammam, raptim per deuia ſecutus eſt feram, in latebras vſq; præruptas, cumq; deſcendere vellet ad venantes, in prærupta rupe conſiſtens timuit, Propterea ni a Venatoribus adiutus eſſet, Graue diſcrimen pati coactus erat vitam viuens in præruptis rupibus more ferarum, Erat. n. iremeabilis locus in quem ardor animi venantis illũ perduxerat, ut acerrimum Venatorem, & ſi cruciaretur articulorum affectibus. En itaq; quanti ſit venatio ab ipſis noſtris auguſtiſſimis Imperatoribus. Vexillum etiam crucis in memoriam arduo præfixit loco, quod præcipue Germanis eſt notiſſimum, quia Bauaria eſt in finibus Germaniæ, atq; Auſtriæ proxima.*

QVID Autem dicendum sit de Francisco Christianiss. Rege Gallorum, qui quanta solertia omnes præstat Venatores, ac magnanimitate, ex hac Regia, tū Venatione, cum Liberalitate, facile omnibus notum erit, etenim percepimus, ut superioribus annis, venando in quodam nemore seruato Regiæ tantum Venationi, post ex actas pleras ferarum insidias, postq factas plurimas prædas cum fugacibus canibus, incidit, Rex Venator alijs quippe solertior, in leuissimum ceruum, quem persequens ueloci equo insidens, constituit uel in noctem feram persequi, vel prædæ possessor esse. Itaq solus tum hac deliberatione generosi animi, adeo semotus est a Venantibus, ut perempta fera per auia redire non poterat ad uenantes, uerum, nemus densissimū circundans errando, cruciabat corpus siti, nanq erat quasi meridies, demū ut sollicitus scrutator rerum, incidit in quoddam tugurium, in quo reperiens annosum Agricolam, quem Regia humanitate compellens, inquit, Heus vir bone, num quid habes quo nostros artus Sole ardentes tēperemus, quem respiciens annosus ille, ait, quippe uoce tremula, quoniam vultus regius ignotus etiam quandoq inducit lætum pauorem prospicienti, uirtute propria, equidem mihi videris esse, uir genere clarissimus, quoniam Regem nunq nouerat ille, habeo inquit, ideo descendito, quia Rex pulcherrimus, celeberrimo insidebat Equo, tum Rex sine mora parēs Agricolæ uetulo, cœpit sese exercere in parandis edulibus, quibus defessi Venatoris cito reficitur corpus. Etenim venaticū exer-

citium appetitũ edendi vehementer concitat, dumq́ uetulus Agricola fugientem gallinam comprimere non posset, adiutus a Rege compressit eam, interfecit, mundauit, & ueru infixo concoxit assando. Proculdubio hoc spectaculum erat uisu pulcherrimum, generosum Principem, & solertissimum Venatorem cũ annoso Agricola obsonium parare, itaq́ refectis spiritibus redditisq́ gratijs uetuli seni, recessit ad venãtes, quorũ obuiam occurrit magna caterua, nanq́ a Venatoribus studiose querebatur. Demum peracta Venatione reuersus est Princeps in aulas Regales tandem breui ex acto tempore concitus est Princeps generosissimus animi dote pulcherrima, Liberalitate, iussit ergo aduocare uetulum Agricolam, memor accepti beneficij, qui cũ nomine Regio citatus esset ualde miratus est. Dicebat. n. quod neq́ ætas eius, neq́ ars quicq̃ fructuosum Regiæ Maiestati amplius poterat efficere, quia longeua ætas neruorum eius clatratorũ uires consumpserat. Verum is mandato Regio obtemperans, aduenit coramq́ constitit. Cui Rex humili voce, num mi uetule Regem tuum unq̃ nouisti? Cum ille nunq̃. Rex autem dic Sodes, num tibi succurrit, q̃ proximis diebus quendam Venatorem lassum ex venatione suauissimis epulis ullaticis obsanatus es. At ille uix memor factus annuit. Tum Rex aprehendens manu senem, ostendens Regiam liberalitatẽ annoso Agricolæ donauit uniuersum nemus illud in quo ætatem consumpserat, ut solus & uerus dominus esset illius nemoris. Itaq́ uetulus ille ex Agricola factus est de Curialibus Regijs haud minimus. En igitur, ueri Principis

atq; acerrimi Venatoris, mos Regius æterna laus, perẽni quidem gloria digna, qua solus is Princeps inter alios, mirum immodum fulget nostris tẽporibus. Omnes itaq; hortamur Principes, ut quẽadmodum acerrimorum venatorum studium uenandi imitari studetis. Ita etiam Frãcisci. R. Francorum studete imitari liberalitatem, quoniam is uerum exemplar est omnium Principum in qualibet probitate.

De Magno Turcarum Principe.

MAGNI Turcarum Principis quædam magna etiam dicemus. & si maximas eius Venationes referre poteramus, est nanq; Venator acerrimus ille. Ideo iussit populis, ut custodirent Venationes. Itaq; plerisq; in partibus Asiæ seruantur loca plena ferarum in Regiam Venationem. Præterea haud procul a campis Philippicis seruatur mons nemorosus, ceruorũ uberrimus, in Venationẽ magni. P. Turcarum. At in Asia designatus est locus Venationi Regiæ in planitie syluosa quæ e duobus angulis disiectis in lata cornua circundatur funibus ex quibus pendent rami feris minantes. Nam Venantũ multitudo agmen sequendo ferarum reducit in syluam arctiorem ramosis circunseptam syluis arctissime, ne fugaces feræ possint difugere. Demum conducta Animalia ad insidias ignotas difugere sperantes, In latam foueam arte effossam præcipitantur. Cumq; vniuersum agmen ferarũ reductum fuerit in locũ insidiarum, Tum magnus. P. Turcarum egregius sagittator e specula quadam, modo ceruum cornigerum, modo capream, seu leporem timidum, modo setigerũ aprum, modo sæuum Vr-

sum,

ſum, modo Vulpem doloſam, ſiue Lupum, docta manu ſagittat. Itaq; peremptis feris ad ſatietatem animi, fauſtiſſimus vertitur Regales in Aulas.

Blondus ad Venatores.

DIVERSORVM Principum etiam pleraq; alia referre potuiſſemus. Verum ne notiſſimis exemplis Venantibus moleſti eſſemus, notiſſimas Venationes Principum noſtrorũ omiſimus. q̃ ſit autem Venatio exercitiũ laudabile, Putamus & clariſſimis & illuſtribus Viris notiſſimum eſſe. Ideo arbitramur q; nullus Principum egreſeret optimam de moribus ſuis æſtimationem. Quinimo omnis illuſtris profitebitur amicum ſe illius eſſe, qui ſcripſerit de moribus Principum, quoniam & grauiſſimi, & doctiſſimi, & ſanctiſſimi homines de moribus Principum olim ſcripſerunt. Itaq; non eſt mirãdum ſi eoſdẽ imitamur. Quod cum ſit notiſſimum eruditis, putamus illos noſcere, quos quantos ue Authores ſecuti ſumus, ut errare potuimus. At cum illis qui non ſeria modo, uerum etiam luſus exprimere laudabile eſſe iudicauerunt.

FINIS.

Ex Tugurio Michaelis Angeli Blondi.

AD SERENISSIMVM AC CHRIstianissimum Regem Gallorum, Antonij Briganti Epigrãma.

SI Dumeta, canes, tanti facis inclyte Regum:
Nil mirum, & superi nemora densa colunt.
En Dea Venatrix, en Spicula, Thyrsis, & Arcus,
Quæ in syluis Dammas continue insequitur,
Actæon, hic, & Adon, cunctos & qui otia vitant,
Hic Liber exponit Retia, vincla, feras,
Sume igitur vultu hunc hilari Rex alme Libellum
Et Blondo faueant pectora celsa tuo.

INDEX CAPITVM LIBELLI, SVB ordine quatuor Tractatuum distinctus quorum primus orditur a Canibus.

Tractatus Quartus.

Impressum Romæ apud Antonium Bladum
Asulanum. M. D. XLIIII.